

verschijnt maandelijks
jaargang 64
oktober 1962 - 10

maandschrift voor

bijenteelt

orgaan van de vereniging tot bevordering der bijenteelt in nederland

AANBEVOLEN ADRESSEN

IMKERSARTIKELEN

Wij leveren alles wat u nodig hebt. Prijscourant gratis op aanvraag. BIJENHUIS, WAGENINGEN.

VOOR DE TUIN

Bestel als zovelen uw BLOEmbollen VOOR KAMER en TUIN bij: Bloembollenkwekerij „BLOEVOKATU”, H. Krul Jr., Andijk-W. Vraag voor- of najaarsfolder 1962 aan.

HONING EN WAS

Verkoop uw klanten geen neen als u uitverkocht bent. Vraag ons even prijsopgaaf. BIJENHUIS, WAGENINGEN.

BUITENLEVEN

VAKANTIEHUISJES, GARAGES, SCHUREN vanaf f 341,—. Stort resp. f 3,50, f 3,—, f 2,50 voor bouwplaat om indruk te krijgen. Giro 67 24 39. „DIMAHA”, Hardinxveld.

BOEKEN EN BLADEN

HET GROTE BIJENBOEK door R. P. Groenveld kost f 13,90. Wij hebben het in voorraad. BIJENHUIS, WAGENINGEN.

Abonneer u op „BIJENNIEUWS”, orgaan van de afd. Bunnink-Houten en de Stichtse KONINGIN-NETEELTCLUB. f 1,50 per jaar. Postgiro 193060. Gratis proefnummer.

BESTEL UW DRUKWERK BIJ DE IMKER!

Honingaffiches - Folders - Briefpapier - Convoaties enz. DRUKKERIJ JAN OKKEN, WILDERVANK.

Ir. J. Mommers 25 jaar in rijksdienst

Op 1 november a.s. zal het 25 jaar geleden zijn dat de heer Ir. J. Mommers in rijksdienst trad.

De heer Mommers is nu 17 jaar rijksbijenteeltconsulent geweest, eerst voor het zuiden van het land en sedert 1959, toen de heer Dr. Minderhoud met pensioen ging, voor het gehele land.

Wij wensen de heer Mommers van harte geluk met dit jubileum.

Vraag 11:

Volgens de boeken wordt de koningin „enige dagen” na de geboorte bronstig en zij moet vóór haar 21ste levensdag haar bruidsvluchten houden.

Dit jaar zijn twee van mijn vier jonge koninginnen op de 24ste dag na de geboorte gaan leggen, maar ze waren darrebroedig. Kunt u mij zeggen wanneer de bronsttijd begint en wanneer die voorbij is?

G. J. te A.

Bronsttijd koningin

De bronsttijd van een jonge bijenkoningin begint als regel de 5e dag na het uitlopen en

eindigt als de koningin ongeveer 20 dagen oud is.

Het komt echter nog al eens voor, dat, in verband met slechte weersgesteldheid gedurende die periode, de paring na die tijd plaats vindt, soms zelfs wel een week later. Algemeen wordt aangenomen, dat een zo late paring de vruchtbaarheid van de koningin ongunstig beïnvloedt. Dergelijke koninginnen worden meestal vrij spoedig darrebroedig, doch lang niet altijd.

Toch doet men goed een koningin, die vóór de 16e dag na haar uitlopen nog niet aan de leg is, in het oog te houden en haar zo nodig vóór de inwintering door een andere te vervangen.

Vraag 12.

Hoeveel ruimte moet er zich bevinden tussen de onderkant van de onderlatten van de honingkamer en de bovenkant van de bovenlatten van de onderbak, opdat deze niet door de bijen aan elkaar worden vastgekit?

J. H. B. te V.

Bijenruimte

De door u bedoelde afstand is 6—9 millimeter (de zogenaamde „bijenruimte”). Is de afstand kleiner, dan wordt de ruimte door de bijen dicht gekit, is de afstand groter, dan wordt er raat tussen gebouwd.

S.

S.

Voor onze Doe-Het-Zelvers

Werktekening zesraamskastje: blz. 82 e.v. van het Groentje van mei 1956.

Werktekening spaarkast: Verkrijgbaar bij de rijksbijenteeltconsulent ir. J. Mommers, Bredaseweg 304, Tilburg. Men dient de kosten ad 50 cent over te schrijven op diens giro 423459. Geen postzegels zenden.

Werktekening genormaliseerde simplexkast: Het zgn. „Normaalblad” is bij het Bijenhuis verkrijgbaar voor f 4,50.

Werktekening bevruchtungskastje Lohuis: blz. 197 van het Groentje van december 1952 en blz. 77 meinummer 1959.

Zelf een waspers maken: Groentje november 1952, blz. 169.

Zelf een zonnewassmelter maken: Groentje november 1953, blz. 165 e.v. Foto's met volledige beschrijving in het Groentje van april 1956, blz. 57 e.v.

Werktekening observatiekast: Groentje december 1958, blz. 202 e.v.

Als men zelf het bewuste nummer van het Groentje niet bezit is er wel een lid van de afdeling, die het heeft. Anders kan men het gratis lenen uit onze bibliotheek. Men schrijve dan rechtstreeks aan: Bibliotheek Landbouwhogeschool, afd. bibliotheek der Ver. v. Bijenteelt, Generaal Foulkesweg 1 te Wageningen. De geleende jaargang wordt franco toegezonden en moet franco worden teruggezonden. Dit geldt ook voor de boeken, waarvan een catalogus voor 40 cent per postwissel (géén giro en géén postzegels!) aan hetzelfde adres kan worden aangevraagd. De uitleentermijn is 3 weken; heeft men het geleende langer nodig, dan tegen het einde van de uitleentermijn verlenging vragen.

Onze bijen deze maand

Het tijdstip dat we weer voor een lange tijd afscheid zullen moeten nemen van de directe bijenteelt zal nu spoedig aanbreken. Zoals alles in de natuur wat leeft zich voorbereidt op de komende winter zo hebben ook onze bijen maatregelen getroffen om de komende koude periode te kunnen doorstaan. Wij van onze kant hebben alles gedaan wat mogelijk was om de bijen de gelegenheid te geven zich zo goed mogelijk op de winter voor te bereiden. In de eerste plaats hebben we natuurlijk gezorgd dat ze beschikken over voldoende voedsel en in de tweede plaats dat het ook voor hen tijdens grote koude bereikbaar blijft. Om dit voedsel nu steeds onmiddellijk onder hun bereik te hebben, maken de bijen dikwijls in de raten een aantal gaatjes, wat hun de gelegenheid geeft gemakkelijk van raam tot raam te komen. Bovendien maken deze gaatjes het mogelijk dat de bijen tijdens de trosvorm, die als het ware door de raten doorsneden wordt, een beter contact kunnen handhaven. Ondanks deze doorgangen in de raten komt het echter toch nog voor dat de bijen, om op een ander raam te komen, gedwongen worden een wandeling te maken via de zij- of onderkant van het raam. We begrijpen wel dat een dergelijke onderneming bij koude nog wel eens een aantal bijen het leven kost en waarbij we niet moeten vergeten dat ook de koningin gedwongen kan zijn een dergelijke tocht te ondernemen. Om de bijen nu dergelijke hongertochten te besparen is het gebruik van een dekplank, die voorzien is van bijenruimte, de ideale oplossing. De bijen kunnen hierdoor op elk gewenst punt een korte en warme oversteek maken van raam tot raam via de bovenlatten. Gebruiken we dekkleedjes dan zijn de bijen hiertoe niet in staat, daar er dan natuurlijk geen ruimte is tussen het kleedje en de bovenkant van de bovenlatten. Om dit nadeel, dat aan het gebruik van dekkleedjes verbonden is, te ondervangen doen we er goed aan dwars op de bovenlatten enkele houtjes te leggen van ongeveer een centimeter dikte waardoor de bijen, evenals bij het gebruik van een dekplank, de gelegenheid hebben over de bovenlatten te lopen.

We laten de bijen nu rustig hun gang gaan

De komende winter is er oorzaak van dat de bijen nu alle naden en kieren, die volgens hen een doelmatige ventilatie verhinderen, dichtkiten. Ja soms kunnen we zelfs waarnemen dat ze de ingang van de vliegspleet verkleinen door middel van was en propolis. We moeten ons met deze werkzaamheden der bijen niet bemoeien maar ze rustig hun gang laten gaan. Nog minder gaan we afbreken wat de bijen opbouwen.

Daarom openen we de bijenwoning nu niet meer, daar we anders de kitlaag die de bijen aangebracht hebben, verbreken. Verbreken we deze kitlaag en de koude valt plotseling in, dan zijn de bijen niet meer in staat deze verwoesting te herstellen. Wat, zoals we begrijpen, niet bevorderlijk is voor een goede winterzit. In de meeste jaren kunnen we wel aannemen dat we zo rond half deze maand tot het a.s. voorjaar de bijenwoningen niet meer zonder gevaar kunnen ope-

nen. Trouwens het is ook nergens voor nodig! Het broednest wordt nu sterk ingekrompen en dit geeft de bijen de gelegenheid het meestal nog voldoende warm te houden wanneer ze genoodzaakt worden dichter opéén te dringen door de, soms reeds in deze maand, heersende koude. Vindt dit samendringen eerst alleen plaats in de koude nachten, spoedig zal de koude ook overdag oorzaak zijn dat de bijen ook dan samendringen. Om bij nog lagere temperaturen definitief de trosvorm aan te nemen. Het is zeker wel duidelijk dat het vergroten van het broednest door het inhangen van ramen met broed nu niet meer gewenst is. Heus, het beste is nu de bijen rustig hun gang te laten gaan!

Een goede gewoonte

Het is een goede gewoonte als we ook gedurende de stille maanden regelmatig een bezoek brengen aan onze bijenstand. Er is altijd wel het een en ander aan de vliegplank waar te nemen en vooral bij stormachtig weer kan zo'n bezoek ons voor veel onheil behoeden. Speciaal als op het warmste deel van de dag de bijen nog wat uitvliegen kunnen we er ongetwijfeld veel vreugde aan beleven. Wat niet wil zeggen, dat als de bijen niet meer vliegen, de bezoeken niet meer nodig zouden zijn.

Waar moeten we o.a. bij zo'n bezoek op letten?

1. Zodra we een bezoek brengen aan onze bijenstand nadat we de volken ingewinterd hebben, maar de bijen nog wel uitvliegen, controleren we of zich tussen de dekplank en het dak geen oorwormen, spinnen etc. bevinden. Deze insecten worden door de warmte die het bijenvolk uitstraalt aangetrokken en dikwijls zullen we ze dan ook op deze plaats aantreffen. Vliegen de bijen echter niet meer uit dan laten we deze controle achterwege daar dan zelfs de geringe verstoring van de rust der bijen, door het afhalen van het dak, nadelig is voor een goede winterzit.

2. Overwinteren we de bijen op een tuinstand, dus in de openlucht, dan kunnen we eventueel over de bijenkasten wat planken, golfijzer, plasticfolie etc. leggen om ze tegen regen te beschermen. We moeten dit dan wel goed vastzetten om te voorkomen dat de wind er beweging in kan brengen en de bijen hierdoor gestoord worden. Het afdekken van goede bijenkasten, die goed in de verf zitten of op andere wijze beschermd zijn tegen vocht, is echter niet noodzakelijk. In geen geval gaan we er toe over de kasten zodanig in te pakken dat ze als het ware hermetisch afgesloten worden en de ventilatie tussen de aansluiting dekplank en kast verloren gaat. Dit neemt echter niet weg dat een goede windkering uitermate belangrijk is.

3. Vooral een overdekte bijenstand en in het bijzonder een bijenstal, zijn dikwijls geliefkoosde plaatsen voor allerlei ongedierte en het is dan ook heus niet zo iets bijzonders als we last hebben van muizen of ratten op onze stal. Verdelgen van muizen is niet moeilijk, door wat

muizetarwe te strooien of vallen te plaatsen kunnen we er spoedig van verlost zijn. Het verdelgen van ratten echter is, doordat we hier met zware vergiften moeten werken, lang niet zo eenvoudig. Het beste is nog een stuk brood te besmeren met verse boter en dan het vergif er op aan te brengen. Een dergelijk stuk brood leggen we echter in geen geval zó maar ergens neer. We timmeren het eerst met een paar spijkers op een plank en leggen het dan daar neer waar het alleen maar te bereiken is door de ratten. We voorkomen dat het versleept kan worden en zodoende binnen bereik kan komen van andere dieren of kinderhanden.

4. Wespen kunnen het de bijen ook nog wel eens danig lastig maken, zo lang de bijen vliegen zien ze maar zelden kans om een woning binnen te glippen, maar de bijen moeten menig gevecht leveren om hen er buiten te houden. Door op de plaats waar de wespen zich vertonen een fles neer te zetten, waarin wat suikerwater en een flinke scheut bier is gedaan, kunnen we aardig wat van deze kwelgeesten van de bijen vangen. Deze „wespenval” begint pas goed te werken zodra de „kracht” van het bier verdwenen is, maar dan is een vangst van een honderdtal wespen binnen enkele dagen zeker geen zeldzaamheid.

5. Ook controleren we regelmatig of we geen bezoek in de stal hebben van honden, katten enz. Mocht dit zo zijn dan nemen we natuurlijk maatregelen, waarbij we dan wel bedenken dat (gelukkig ook bij de wet) verschil bestaat tussen dieren en ongedierte.

6. Sommige vogels behoren min of meer tot de vijanden der bijen, het is echter een kleine moeite ze van de stal verwijderd te houden. Als we vroegtijdig, in de nabijheid van de stal, een voederplaats maken en zorgen dat daar ook wat dierlijk vet (o.a. voor de koolmees) te vinden is zullen we maar zeer weinig last van ze hebben.

7. Om ook te weten hoe we in deze periode van de bijenteelt moeten handelen in speciale gevallen doen we er goed aan nog eens te lezen wat in deze rubriek behandeld werd in de Groentjes van december 61, januari en februari 62. Zijn we pas kort met de bijenteelt bezig en hebben we deze nummers niet in ons bezit, dan vragen we ze ter inzage bij een clubgenoot. Hij zal ze ons ongetwijfeld graag lenen.

Als voor de bijen de rust begint, begint voor ons het werk pas goed.

Nu de stille maanden in de bijenteelt weer aanbreken hebben we mooi de gelegenheid diverse werkzaamheden te verrichten waar we eerst de tijd niet voor konden vinden. Het werk heeft zich gedurende de zomermaanden opgehoopt en hoe eerder we er nu aan beginnen hoe beter. In ieder geval moeten we de werkzaamheden zo verdelen dat we straks in het voorjaar alles weer tot in de puntjes verzorgd hebben omdat we dan zo veel mogelijk onze aandacht aan de bijen moeten besteden. We hebben nu veel materiaal buiten bedrijf en er zal heus wel wat aan te doen zijn.

Herstelwerkzaamheden

Wie jarenlang plezier wil hebben van zijn bijenkasten zal ze regelmatig moeten herstellen en voor dergelijke karweitjes is nu de tijd weer

aangebroken. Het materiaal, wat nu niet in gebruik is controleren we dan ook secuur en waarbij we natuurlijk die gedeelten, die rot zijn, vernieuwen en eventuele scheuren opvullen. Speciale aandacht geven we aan de sluiting van de vliegopening of deze soms in gesloten toestand toch nog bijen door kan laten. We zorgen in ieder geval dat we er volgend jaar van verlost zijn de vliegopening dicht te moeten maken door er papier in te stoppen. Zeker, papier is een handig middel om tijdelijk een lek in een kast te dichten (vooral als we het nat

maken) maar als we met de bijen reizen moeten we toch zorgen de boel goed voor elkaar te hebben. Dat hele krantengedoe is in het bijzonder vervelend als andere imkers onze kasten moeten sluiten in verband met bespuitingen, daarom maken we het nu in orde. Beschikken we nog niet over een paar reisonderleggers, dan is ook daar de tijd voor om er een paar te maken. Het beste voldoen die welke uitneembaar en vervaardigd zijn van ijzeren pijpen. Ze nemen tijdens het transport de minste plaats in en hebben niet veel onderhoud nodig maar verlengen bij het gebruik wel de levensduur van onze kasten. Nog altijd vinden we kasten die op een reisstand zo maar op de grond staan, wat de levensduur verkort. Een goed draagtoestel voor onze kasten is eigenlijk ook iets wat we niet kunnen missen, het beste voldoet natuurlijk weer die uitneembaar is en voor elk type kast gebruikt kan worden. Zo'n eenvoudig toestel zien we nu in deze rubriek afgebeeld en het voldoet in de praktijk uitstekend. Het bestaat simpel uit twee stokken waartussen twee touwen aangebracht zijn. Hoe zwaarder de kast is die er mee vervoerd wordt des te strakker komt hij klem te zitten tussen de draagstokken en waardoor kantelen of wegglijden praktisch uitgesloten is. Het zijn allemaal dingen waar we nu de tijd voor hebben om ze te maken, niet veel geld kosten en ons in het voorjaar een hoop gemak geven. Zo is het ook gesteld met de in deze rubriek afgebeelde raampjes-haken, wie van ons ze eenmaal in gebruik heeft kan ze maar node missen.

Het opbergen van materiaal, raten enz.

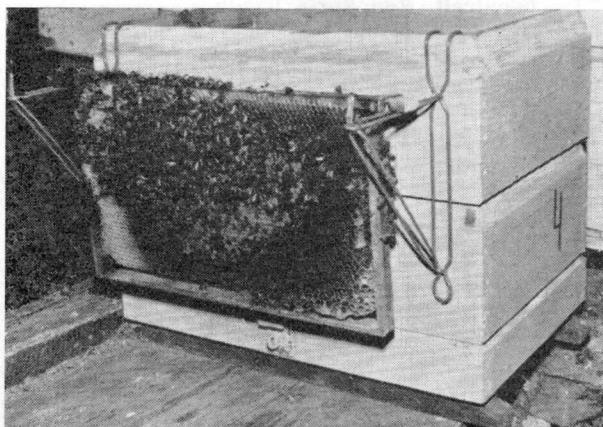
Al het materiaal wat niet geveerd of gebeist heeft behoefte te worden, bergen we op een droge plaats op om de inwerking van vocht te voorkomen. Voerbakken wassen we eerst uit waarna

we ze opstapelen en eventueel de glasplaatjes apart bewaren om breuk te voorkomen. Goede raten bergen we op op een wijze zoals in voorgaande Groentjes werd beschreven. Wasafval en raten die niet meer bruikbaar zijn leveren we in bij het Bijenhuis die ons er goede kunstraat voor terug geeft. Wie nu de moeite neemt een zonnewassmelter te maken kan volgend jaar de was gezuiverd inleveren wat sterk aan te bevelen is. Gezuiverde was brengt nu eenmaal meer op dan ongezuiverde! Wanneer we echter de was trachten te zuiveren, anders dan door middel van een zonnewassmelter, komen we meestal bedrogen uit daar dit niet bepaald een gemakkelijk werk is. Bovendien is het werk wat er aan verbonden is beslist niet lonend, daar de hoeveelheden, die door ons verwerkt worden, meestal te klein zijn. Kunstraat die we overhouden leggen we, in papier ingepakt, op een droge plaats weg en behoeft niet behandeld te worden met een bestrijdingsmiddel tegen de wasmot.

Raampjes die buiten gebruik gekomen zijn krabben we schoon, voorzien ze zo nodig van oogjes en draad (die we echter pas op spanning brengen zodra we ze volgend jaar van kunstraat voorzien) waarna we ze het beste op kunnen bergen door in bakken te hangen. Afstandblikjes die besmeerd zijn met propolis maken we schoon door ze een tijdje in spiritus te leggen waarna we ze het beste kunnen bewaren in een bus, die we, om roest te voorkomen, op een droge plaats zetten. Natuurlijk weten we wel dat we reisramen, waarvan het gaas door de bijen is dicht gekit, weer schoon kunnen krijgen door ze boven een vlam te houden.

Het schilderen van kasten

De één kan goed schilderen en de ander minder mooi, van belang om de levensduur van onze kasten te verlengen is dit echter in het geheel niet. Hoofdzaak is dat het op tijd gebeurt! Als we zo eens rond kijken zien we echter menigmaal, dat hier nog wel eens wat aan mankeert. In tegenstelling hiermee zien we echter ook kasten die meer dan tot in de puntjes verzorgd en een ware lust voor het oog zijn. Of deze laatste kasten echter ook een lust voor het oog van onze bijen zijn is veel meer afhankelijk van de kleur der verf dan van het vakmanschap waarmede ze aangebracht wordt. Bijen zien nu eenmaal anders dan wij (Groentje december 61) en dat anders gaat zelfs zo ver

dat ze niet alle kleuren kunnen zien die wij waarnemen. Hier staat echter tegenover dat zij weer een bepaald licht kunnen zien wat voor ons zonder meer niet waar te nemen is. Deskundigen in de bijenteelt, o.a. professor von Frisch, zijn er zelfs in geslaagd aan te tonen dat de bijen voor bepaalde kleuren een voorkeur vertonen. Ja....dat ze de kleur rood in het geheel niet waarnemen! In de strijd om het bestaan van onze bijen is deze roodblindheid echter van weinig betekenis. Wie op de natuur let zal zien dat er maar weinig rode bloemen zijn en die er dan zijn zijn nog meestal door de mens gekweekt. Hier vloeit natuurlijk direct uit voort dat we onze bijenkasten liever niet rood moeten schilderen, daar dit de oriëntatie voor de bijen moeilijker maakt. Blauw en geel kunnen de bijen echter goed waarnemen en zijn dan ook uitstekende kleuren voor onze bijenkasten. Donkergroen is minder aan te bevelen dan lichtgroen, terwijl bruin eveneens door de bijen goed is waar te nemen. Dit laatste maakt het mogelijk dat we onze bijenkasten eenvoudig kunnen carbolineren, of dit eventueel doen met gele of licht groene carbolineum die speciaal voor dit doel door het Bijenhuis in voorraad gehouden wordt. Als we de kasten carbolineren moeten we echter wel wachten met het bevolken van de kasten tot de reuk er van verdwenen is, daar de bijen de lucht niet erg op prijs stellen. Als conserverings-middel het hout is carbolineum echter te verkiezen boven verf.

Is dat, voor ons, onzichtbare licht van belang?

Het z.g. ultra-violette licht wat wij niet — en de bijen wel waar kunnen nemen — is voor de bijen uitermate belangrijk. Zo zijn er bijvoorbeeld bloemen die voor ons oog één kleur hebben terwijl ze voor de bijen een tekening vertonen die hun als het ware de weg wijst waar ze in de bloem de nectar kunnen vinden. Een goed voorbeeld hiervan zien we bij de teunisbloem die voor ons geheel geel is maar voor de bijen een trechtervormige tekening heeft die hen regelrecht de weg wijst naar de nectar. Dit honingmerk der bloemen kan dus voor ons onzichtbaar zijn terwijl het er voor de bijen duimendik op ligt waar ze de nectar moeten zoeken. Dit ultra-violette licht is ook oorzaak dat zij zich op bepaalde punten oriënteren die voor ons oog als oriëntatie-punt niet direct in aanmerking zouden komen. Er zijn immers die dit waarnemingsvermogen der bijen, in verband met het ultra-violette licht, trachten uit te buiten in de kleur van hun bijenkast. Zo zijn er deskundigen (o.a. in Duitsland) die voor het schilderen van bijenkasten aluminiumverf aanbevelen, daar dit ultraviolette stralen zou weerkaatsen waardoor de bijen zich dus beter zouden kunnen oriënteren. Hoewel weer andere deskundigen deze mening niet zijn toegedaan neemt dit echter niet weg dat deze verf als conserverings-middel uitstekend voldoet, daar ze onder de inwerking van vocht en warmte niet gaat bladderen.

Kunnen we de roodblindheid ook uitbuiten?

Van het feit dat de bijen rood niet kunnen waarnemen kunnen we een goed gebruik maken als we in het donker iets aan de vliegopening moe-

ten doen en waarbij we het licht van een zaklantaarn niet kunnen missen. Is zo'n lantaarn namelijk van een inrichting voorzien om ook rood licht te geven dan kunnen we ongestoord werken daar de bijen niet op dit rode licht afkomen om de doodeenvoudige reden dat ze het niet kunnen zien. Wie van ons met de bijen reist zal hier zeker een goed gebruik van kunnen maken.

Wat kunnen we nu aan de vliegplank waarnemen

Sommige dagen van deze maand kunnen al zo koud zijn, dat de bijen niet meer uitvliegen, of dit alleen maar doen op het warmste gedeelte van de dag. Dergelijke dagen kunnen voor de wespen een goede gelegenheid zijn wat van de wintervoorraad te snoepen. Daar ze nog vliegen als de bijen reeds wat samendringen door de koude, komen ze ongestoord de bijenwoning binnen om wat voedsel op te nemen van de ramen die niet door de bijen bezet worden. Zien we de bijen na een paar dagen van weinig of heel geen vliegvertoon er weer op uit trekken dan kunnen we soms waarnemen dat ze dode bijen meeslepen. Dit zijn oude afgeleefde bijen die zelfs die paar dagen rust niet meer konden overleven.

Het is maar te hopen dat we dit niet al te veel zien, daar de kans anders groot is dat we met veel oude bijen de winter in gaan en de volken in het voorjaar danig in omvang afgenomen zullen zijn. Ook in deze maand kan het nog voorkomen dat we de bijen met stuifmeel thuis zien

komen, dit is dan voor ons een teken dat het volk waarschijnlijk nog open broed heeft en met veel jonge bijen de winter in zal gaan.

Wat we niet moeten vergeten

1. Zorgen dat de bijen over de bovenlatten andere ramen kunnen bereiken.
2. Niets meer los breken als de bijen geen gelegenheid meer hebben dit voor de winter te herstellen.
3. Ongeëdierte, zoals muizen en ratten, verdelgen.
4. De Groentjes van december 61, januari en februari 62 nog eens lezen.
5. Dat een lamp met rood licht ons goede diensten kan bewijzen.
6. Dat de kleur van de bijenkast belangrijker voor de bijen is dan de kwaliteit van het schilderwerk.

Renkum

H. FOLMER.

AFDELING „REGGEDAL”

Onze jaarlijkse honingtentoonstelling wordt dit jaar georganiseerd op zaterdag, 6 oktober a.s., in hotel-restaurant Roelofsen te Diepenheim. We verwachten inzendingen raathoning en bokalen slingerhoning (drie potjes per soort) vóór of op 5 oktober. Eventueel nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij de secretaris van de tentoonstellingscommissie: J. W. Assink, Goorseweg 53, Markelo, tel. 0 5470—2529.

Boeken over bijen

R. P. Groenveld: Het Grote Bijenboek. Een betrouwbare handleiding, zo volledig en zo eenvoudig, dat zowel de geroutineerde imker als de beginner zich daarmee volledig kan oriënteren

f 13,90

v. d. Belt: Bijenteelt. Een boekje voor zelfstudie en voor gebruik bij cursussen

„ 2,25

v. d. Belt: De Dierenvriend (Bijen). Een boekje voor jongens en meisjes over bijen ..

„ 1,90

Canerinus: Bijenteelt, een boekje, speciaal voor imkers in de zandstreken

„ 1,75

Van Gool: Bijenhouden met succes, tweede druk. Behandelt in theoretische en praktische lessen de bijenteelt speciaal volgens de bekende Aalster Bedrijfsmethode (methode Evers), voor cursussen en zelfstudie

„ 3,90

Maeterlinck: Het leven der bijen. Beroemde dichterdichtwijzgerige beschouwingen over bijen

„ 4,50

Planting: Bijenteelt. Een praktische handleiding voor cursussen en zelfstudie

„ 1,25

De Roever: Bijen en bijen houden, een boek voor leek en vakman

„ 16,50

Siebering: Hoofdzaken der bijenteelt. Een korte handleiding ten gebruik bij cursussen ..

„ 0,95

Wigersma: Koninginneteelt. Een boekje uit de praktijk en voor de praktijk

„ 1,50

Crompton: Een korf vol bijen. Levendig en onderhoudend boek over bijen

„ 7,90

Postma-Scheepmaker: Levend Landschap, deel III

„ 3,90

Goede
dingen

BIJENHUIS WAGENINGEN

TELEFOON 0 8370—2863 — GIRO 823276

uit de jaagkieps

Suiker-voeren met bussen

In de Jaagkieps van 1960-5 beschreef ik een nieuwe methode om suiker te voeren. Dit was een door de Oostenrijkse Ir. H. Ruttner uitgedachte manier. In het kort herhaald: in een bus

doet men eerst 5 liter water, daarna 5 kg. suiker; dan wordt de bus gesloten met een klemdeksel. Hierin zit een opening die met gaas is afgedekt. Deze bus wordt dan op zijn kop op een gat in het dekkleedje gezet en in 5 dagen zullen de bijen de bus ledig hebben. Een goede methode voor de imker die zijn

bijen ver van zijn huis heeft staan.

In de Duitse vakbladen treft men veel advertenties aan waarin bussen voor deze voeding worden aangeboden.

Men heeft ze in verschillende grootte (4,8 en 9 liter).

We leven in de eeuw van de kunststof en dus ook hier de toepassing ervan. Een firma biedt in de Südwest Deutsche Imker 1961-7 een emmertje aan voor 5 liter, dat niet roest, doorzichtig is en bestand tegen Nosemack (een geneesmiddel tegen Nosema). Er is een deksel voor drijfvoer en een voor opvoeren. Bijgaande afbeelding kregen wij van het Kunststofwerk Eugen Saier.

Twee-volksysteem van Miel Carlota

In de Deutsche Bienenwirtschaft 1961-12 schrijft de directie van Miel Carlota iets over haar bedrijfsmethoden en wel over het houden van meer koninginnen in één volk. Hieruit het volgende:

Om te bereiken dat een volk veel drachtbijen heeft zal men in een kast meer koninginnen moeten hebben. Om dit te bereiken paste men eerst het wolkenkrabber-systeem toe en wel als volgt: op een bodemplank

kwam een volk in broedkamer met twee ledige honingkamers, daarop, gescheiden door een koninginnerooster, weer een volk in één broed- en twee honingkamers. Hierop weer een volk, zonder rooster, maar met een eigen vliegkat. Het gevaarte had een hoogte van 1.80 meter. Zo'n volk te krijgen was niet moeilijk, maar wel om de honing eruit te oogsten, want de kast woog wel meer dan 200 kg. Hiervoor waren 4 man nodig, die met een plank de stapel kasten achterover op de grond legden en dan de volle ramen verwisselden voor lege, waarna de stapel weer overeind geplaatst werd. Bij deze behandeling sneuvelden veel bijen en het kostte zoveel man-uren dat de behandeling van gewone volken voordeliger was.

Daarna probeerde men meer koninginnen in één volk te brengen. Daartoe werden in een kast enige ramen met uitlopend broed, maar zonder bijen, geplaatst, waarna de kast in een donkere ruimte werd gezet en daar werden 6 of meer evenoude koninginnen, die het eitjesleggen niet onderbroken hadden, toegevoegd.

Maar ook dit systeem gaf geen voldoening. Bij de eerste controle na 2 weken, waren nog wel meer koninginnen, zelfs op

MIEL CARLOTA

met haar

Miel Carlota — TAFELHONING & RAATHONING
Miel Morelos — POPULAIRE BERGHONING
Royal Jelly — KONINGINNEGELEI
Pan Abe — STUIFMEEL

heeft als alleen-importeurs voor Nederland, België en Luxemburg

Verhoeff & Zoon's Handelmij. n.v.

POSTBUS 6 - TELEFOON 35260
ROTTERDAM

De Royal Jelly en Pan Abe worden uitsluitend gedistribueerd door

Honinghandel „HOLLAND” n.v., DEN HAAG

één raam, aan de leg, maar in een paar weken verdween de ene koningin na de andere en na twee maanden was er maar één moeder overgebleven. Men werkte met Italiaanse bijen en deze schijnen niet meer koninginnen in één volk te dulden.

De laatste proefneming was een methode om met twee moeren een volk rijp te maken voor de hoofdracht. Hierbij werden de volken voor deze dracht verengd, dan ging weliswaar één koningin verloren, maar de honinggoest was het dubbele van een gewoon volk.

Deze methode was aldus: een normaal volk zit in een broedkamer en drie honingkamers; men zoekt de koningin en plaatst deze in één der drie honingkamers, die op de bodemplank wordt gezet. Hierop komt een scheidingsplank met vlieg-gat, waarop de broedkamer wordt geplaatst. De vliegjes-bijen hieruit zullen op de honingkamers aanvliegen en de moeder zal hierin weldra een flink broednest hebben.

De bijen in de broedkamer zullen zonder bezwaar een jonge bevruchte moeder aannemen en ook hier zal zich een flink broednest ontwikkelen.

Is de hoofdracht goed op gang dan wordt de opstelling der kamers weer normaal, n.l. de broedkamer onder, de honingkamers hierop, zonder scheidingsplank. De volken zullen zich zonder moeite verenigen, één der moeren, waarschijnlijk de oudste, zal verdwijnen. Alle ramen zullen nu vol broed zijn; ledige honingkamers worden opgezet en de cellen in de honingkamers waaruit de jonge bijen zijn gekomen, worden dadelijk met nectar gevuld.

Darrevolk

In een artikel in het hierboven genoemde Duitse blad over de richtlijnen voor de koninginetelt zegt Dr. K. Dreher dat het beter is 6 zeer sterke bastaardvolken met zuivere darren op een bevruchtungsstation te plaatsen dan 3 ras-zuivere volken met wonderbaarlijke ras-zuivere werkbijen. Want een ras-zuivere koningin, die met een vreemde dar gepaard heeft, zal ras-zuivere darren voortbrengen.

De bijen van Elba

Doordat de mijtziekte bezig is vanuit het noorden Italië binnen te dringen, ondervinden Italiaanse telers van koninginnen moeilijkheden bij de afzet van

hun moeren. De bekende firma Piana tracht hierin verbetering te brengen, door op één der vele eilanden in de Middellandse zee koninginnen te gaan telen. Na enig zoeken kwam zij in april 1958 terecht op het eiland Elba, bekend als verbanningsoord van Napoleon. Hier wachtte haar een aangename verrassing.

De bijenteelt staat er niet op hoog peil, er waren slechts kleine bijenstanden met primitieve kasten, maar de bijen waren zuivere Italiaanse en na een nauwkeurig onderzoek van monsters uit alle volken, beslist ziektevrij.

Er waren feitelijk geen bijenhouders, maar landbouwers die toevallig in het bezit van een zwerm waren gekomen, deze in één of andere kist hadden gedaan. Zij lieten deze staan op de plaats waar zij de zwerm gevonden hadden. Van dit volk werden meerdere zwermen opgezet, maar men bemoeide zich maar twee keer per jaar met zijn bijen: in de zwermtijd en om de honing te oogsten. Men doodde hiervoor de bijen niet, maar bij de wijze waarop het gebeurde, kwamen vele volken om.

Ook werden de bijen wel gehouden in de muren van de woonhuizen, in nissen; deze werden aan de binnenzijde van het huis afgesloten met een kleine deur en aan de buitenzijde zat het vlieg-gat.

Men wachtte dan maar af of er een zwerm in zou trekken en één keer per jaar werd het deurtje geopend om honing te oogsten.

Piana vond in totaal slechts een 50 volken, waarvan steeds een flink aantal bijen als monster werd genomen. Deze firma heeft van de Italiaanse regering gedaan weten te krijgen dat de invoer van bijen naar het eiland verboden werd.

Na 4 moeilijke jaren van voorbereiding is men nu gereed en in staat Italiaanse bijen, geteeld op Elba, voor de handel te telen; deze zouden nog beter zijn, door harde selectie, dan de bijen van het moederland. (Gazette Apicole 1962-2).

Invoer van bijenbroed in Amerika

Om de invoer van bijenziekten, voornamelijk mijtziekte, in Amerika te voorkomen is sinds 1922 de invoer van bijen verboden.

Maar de wetenschap vraagt voor onderzoekingen bijen uit

andere landen. Daar het bekend is dat de mijt alleen volwassen bijen aantast, heeft men nagegaan of het mogelijk is broed te verzenden; in 1961 vond de eerste officiële import uit Europa plaats.

Hiervoor waren veel maatregelen genomen, zo werden de moerdoppen direct na het verzegelen uit het teeltvolk genomen en in een incubator (broedtoestel) geplaatst en voor de afzending werd de pop uit de cel genomen en alle resten van de raat verwijderd. Darrecellen werden geopend, de poppen eruit genomen en in de incubator gezet, dit geschiedde spoedig nadat de ogen begonnen te kleuren; zij kregen geen contact met volwassen bijen gedurende 5 à 6 dagen voor de invoering in een kast op hun bestemming. Jonge werksterlarven werden uit hun cellen genomen en op kleine schotels met voedsel, op broedwarmte, geplaatst.

Dit voedsel was gemaakt met koninklijk voedsel in poedervorm, gewonnen in Canada, zodat de teeltvolken geen voedsel uit eigen land nodig hadden.

Eitjes werden uit de cellen genomen en overgebracht op stukken met bijenwas verzadigd papier om in verzegelde flacons te worden verzonden. Voor de verzending werd een speciale incubator ontworpen en in juni 1961 vond de eerste verzending van Rothamsted (Engeland) plaats, zij werd verzorgd en gehaald door Dr. Smith van het Landbouww-College te Gueph, Canada. De zending bestond uit 187 koningin-doppen, 125 darrepoppen, 120 larven van werkbijen (één dag oud) en 100 eitjes.

De uitslag was uitstekend: 95 pct. der poppen kwam uit en van de larven en eitjes werden nog 60 koninginnen geteeld. (Bee-world 1962-2).

Bijensuiker in Frankrijk

Aan het bijenteelt-instituut te Bures-sur-Yvette heeft men proeven genomen om geschikte middelen te vinden om suiker zonder nadelige gevolgen voor de bijen te denatureren. Deze proeven zijn nog niet beëindigd, maar de twee volgende middelen kunnen reeds worden toegepast:

1e. met vismeel en zetmeel (bindmiddel?) gedenatureerde suiker;

2e. een kalk-magnesium preparaat (zonder zetmeel).

Het eerste middel kan niet erg worden aangeraden door de on-

aangename geur ervan, die zich aan de raten en misschien aan de honing kan hechten. Het tweede middel is nog niet in de handel en zal slechts aangemaakt kunnen worden als een hoeveelheid van minstens 100 ton wordt besteld.

Bijenteelt op collectieve bedrijven in Rusland

In Rusland is $\frac{2}{3}$ deel van alle bijenvolken in handen van collectieve boerderijen, de rest is in particulier bezit. De bijenhouders op de collectieve bedrijven worden betaald volgens het prestatie-principe, dat een aansporing is tot rentabiliteitsverhoging.

Als het voorgeschreven plan overtroffen wordt, krijgt de imker een aandeel van 7-15 pct.; indien men eronder blijft worden er bedragen gekort.

Alleen de voltallige vergadering van een kolchos kan de opbrengst-norm verlagen als slecht weer de oorzaak is van een slechte opbrengst.

Bij een winterverlies van meer

dan 10 pct. moet de imker voor elke verdwenen koningin 200 roebel betalen; bij optreden van vuilbroed wordt de imker 10 pct. gekort. Door deze methode zal de statistiek spoedig slechts geringe verliezen in de winter en bijna geen ziekte aangeven, daar de imker die bijenziekte meldt, bestraft wordt, aldus de Imkerfreund 1962-6.

De propolis-kat

Een imker in Californië dekt zijn teeltkastjes af met stukken jute, die aan het einde van het seizoen, wel van propolis voorzien, op een grote hoop worden bewaard.

Hiervan maakt poes gebruik als slaapkamer, met het gevolg dat zij flink naar de propolis ruikt: het was net alsof zij in de bijen gewerkt had.

Maar deze geur was funest voor het liefdesleven van poes; de katers moesten niets van haar hebben. Zij kreeg de naam van Stinky. Was het een kater geweest dan was dit misschien Propolis Pete geworden, het

pseudoniem van een bekend medewerker van Gleanings (1961-5).

Deense humor

Tot slot weer een tekening uit het Deense bijenteelt-tijdschrift; het onderschrift luidt, vrij vertaald:

Wij willen meteen lid worden van de BIJENvereniging.

Jékavé

VRAGENRUBRIEK

Vraag 13:

Wat denkt u van het maken van een reisraam in de bodem van een kast? Kan zo'n reisraam voldoening geven in de tijd als er werkelijk een reisraam gebruikt moet worden? Of geeft u de voorkeur aan een los reisraam boven op de kast?

G. O. te M.

Reisraam onder of boven?

Een reisraam in de bodem van de bijenkast is als ventileergelegenheid veel doelmatiger dan het gebruikelijke reisraam, dat meestal boven op de kamers gelegd wordt. De bijen blijven veel rustiger, lopen niet tegen het gaas en kitten het bodemreisraam niet dicht. Bovendien vermijdt men bij gebruikmaking van een bodemreisraam het tijdrovende werk van het wegnemen en weder aanbrengen van de bovenbedekking bij de aanvang en het einde van elke reis. Gedurende het verblijf op de drachtplaats laat men het bodemreisraam eenvoudig open. Alleen in het najaar en gedurende de winter legt men gewoonlijk het gaas met een plankje of een passend stuk eternit dicht. Ook laat men 's winters het gaas wel open.

Een nadeel is, dat een bodemgaas vrij snel verslijt (verroest), zonder dat dit aanstonds in het oog valt. Het is dan ook noodzakelijk, dat men bij gebruik van bodemgaas geregeld controleert of dit nog in goede staat is. Met deze controle moet en behoeft men vanzelfsprekend niet te wachten tot het tijdstip van reizen dáár is. Een ander nadeel is, dat een bodemreisraam door de plaats, waar het zich bevindt, vrij kwetsbaar is. Bij het laden, vervoeren en plaatsen dient men daarop steeds bedacht te zijn. Vooral als men het vervoer aan anderen moet overlaten, die de kwetsbare plekken niet kennen, is het gevaar van beschadiging niet denkbeeldig.

S.

Vragenrubriek

Vraag 14:

Op de dertiende dag na het maken van de kunstzwerm maakte geen der doppen in het hoofdvolk een rijpe indruk. Bij onderzoek bleken in de rijpste doppen nimfen te zitten, in de andere larven in de melk. Ik heb één dop in het volk gelaten. Is de dertiende dag te vroeg? Zijn de weersomstandigheden van invloed?

F. D. G. te Z.

Ontwikkelingstijd koningin

De ontwikkeling van ei tot volwassen insekt duurt gewoonlijk voor de bijenkoningin 15 dagen, voor de werkbij 21 dagen en voor de dar 24 dagen. Bij de behandeling van onze bijen houden wij met deze cijfers rekening, maar wij moeten daarbij wel in het oog houden, dat die ontwikkelingsduur nogal eens afwijkingen vertoont en soms zelfs betrekkelijk belangrijke afwijkingen. Zo kan het gebeuren, dat een koningin pas na 20 dagen uitloopt, dat na 24 dagen nog werksters uit de cellen te voorschijn komen en dat na 28 dagen nog niet alle darrebroed uitgekomen is. En ook laatstgenoemde termijnen kunnen niet als uiterste worden beschouwd!

Welke omstandigheden deze vertraging veroorzaken is nog niet met zekerheid bekend.

Aangenomen wordt, dat weersomstandigheden hierbij een rol spelen, maar vermoedelijk zijn er nog heel andere factoren in het geding, welke misschien wel met de weersomstandigheden verband houden. Hoe het zij, de buitentemperatuur alléén kan niet de oorzaak zijn, want ook bij zeer lage buitentemperaturen duurt de ontwikkeling van ei tot koningin vaak niet meer dan 15 dagen.

S.

NATIONALE HONING- EN BIJENTENTOONSTELLING OP DE
TE ENSCHEDE VAN 25 AUG. T/M 1 SEPTEMBER '62

3 X A

Om de 10 jaar wordt er in Enschede een grote internationale tentoonstelling gehouden; de nu gehouden tentoonstelling was ter herdenking van de grote brand van 1862, waarbij het toenmalige Enschede geheel werd verwoest.

Dat deze tentoonstelling een succes is geworden moge blijken uit het aantal bezoekers, dat tegen de 400.000 loopt. Het was een goed besluit van het hoofdbestuur het verzoek van de afdeling Enschede in te willigen om op deze tentoonstelling de nationale honingtentoonstelling te houden, opgezet volgens nieuwe richtlijnen, opgesteld door een daartoe door het hoofdbestuur ingestelde commissie.

Jammer, dat er, buiten de imkers uit Twente, zo weinig belangstelling bestond voor het inzenden van honing; daardoor kon het gebeuren, dat alle eerste prijzen met 100 punten in Twente zijn gebleven. Deze nationale honingtentoonstelling moet echter gedragen worden door al onze afdelingen, wil zij levensvatbaarheid hebben.

Het is zeer nuttig, dat een dergelijke honingtentoonstelling elk jaar op de een of andere grote tentoonstelling gehouden wordt; duizenden worden geconfronteerd met allerlei smaken en

Rectificatie

Op de Imkersdag te Ede werd reeds medegedeeld dat de wisselprijs van het Ministerie van Landbouw van onze Nationale Honingtentoonstelling te Enschede gewonnen werd door de heer B. H. Rolink te Losser. In het vorige Groentje is ten onrechte vermeld dat de heer Rolink te Enschede woont.

soorten van honing. Bij gesprekken blijkt, dat er nog heel wat honingklanten en beginnende imkers te winnen zijn. Onze stand had dan ook alle 11 dagen een doorlopende stroom van bezoekers te verwerken, waarbij bijenvolken in glazen kast en stolp zeer de aandacht trokken. In een naast de bijenvolken opgesteld kastje konden diegenen, wier belangstelling voor de bijen gewekt was hun naam en adres deponeren.

Niet minder dan 277 personen komende uit alle windstreken van het land, waaronder zelfs de voorzitter van de Ani, wilden meer weten over bijen en bijenteelt.

Via het Bijenhuis in Wageningen hebben deze personen propaganda- en informatiemateriaal gekregen met opgave van naam en adres van de plaatselijke secretaris van de bijenvereniging; de plaatselijke secretaris kreeg zelf een opgave van de personen, die in hun ressort belangstelling hadden voor de bijenteelt.

Laten alle afdelingen deze personen serieus bewerken, dan zal ons ledenaantal er wel bij varen. Zonder bewerking gaven zich in Enschede reeds 5 nieuwe

leden op; we hopen na bewerking meerdere nieuwe leden aan Wageningen te kunnen opgeven. Zo zien we, dat ons ledenaantal niet hoeft terug te lopen, als er maar voldoende propaganda wordt gemaakt; dit kan geschieden via de plaatselijke pers, tentoonstelling en voorlichtingsavonden, waarbij een bijenfilm wordt gedraaid; dit laatste kost de afdelingen niets. **Laten we allen actief zijn.**

De foto's geven een beeld van een paar hoekjes van deze tentoonstelling en van de observatiekasten en de Klotzbeute buiten. Onze Enschedese vrienden hartelijk dank voor de voortreffelijke organisatie en opbouw van deze tentoonstelling. Welke groep, kring of afdeling neemt de organisatie van de tentoonstelling 1963 voor haar rekening?

Gouden jubileum

van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem

Op 6 september j.l. vierde het Nederlands Openluchtmuseum zijn gouden jubileum. Bij deze gelegenheid werd een zeer fraai gebouwtje in gebruik genomen, waarin een schat van voorwerpen betreffende de oude en de moderne imkerij zijn ondergebracht en bovendien reikte Z.E. de Staatssecretaris van O.K. & W., Mr. Y. Scholten aan de alle imkers bekende heer B. Jacobs te Arnhem een koninklijke onderscheiding uit.

Bijenhuisje

Met de bouw van een bijen-

huisje in het Nederlands Openlucht Museum, mogelijk gemaakt door een aanzienlijke schenking ter beschikking gesteld door de Vereniging „Vrienden van het Nederlands Openlucht Museum” ter gelegenheid van het gouden jubileum van dit museum is een al vele jaren lang gekoesterde wens in vervulling gegaan. In verschillende van zijn voor het publiek te bezichtigen boerderijen zijn bijenkorven en andere imkersgereedschappen opgesteld, maar het belangrijkste bezit aan voorwerpen op dit gebied was in de depots opgeborgen. In de loop

der jaren zijn vele zeldzame voorbeelden van bijenkorven en -kasten, gereedschappen voor het maken daarvan, imkerkappen en ander beschermingsgerei, honingpersen, voerbakjes, moerkorven, schepkiepsen en wat de imker vroeger voor zijn bedrijf nodig had, bijeengebracht.

Een grote prikkel hiertoe was de bijzondere belangstelling voor dit onderwerp van de vroegere conservator van de afdeling van het museum waaronder de imkerij ressorteert, mr. W. P. A. Smit, en van de heer B. Jacobs, die belast is met de zorg voor de in de depots en museumgebou-

wen ondergebrachte voorwerpen. Bij de opstelling van het imkergerei in het bijenhuisje, waarin ook een observatiekast met een in en uit vliegend bijenvolk is geplaatst, kwam de direct uit de praktijk gegroeide ervaring van de heer Jacobs, die een in de wereld der imkers welbekende figuur is, voortreffelijk te pas. Het huisje, gebouwd door de bouwkundige afdeling van het museum, heeft een zeshoekig grondplan, geïnspireerd door de bijencel, met een doorsnee van 9 meter. Het is een in vakwerkbouw opgetrokken, met riet gedekt gebouw, dat daardoor naast de boerderijen en schaapskooien niet zal misstaan. Het inwendige heeft een bij het imkergerei passende stemmige sfeer en krijgt toch voldoende licht doordat de bovenhelft van de wanden van glas is.

De heer B. Jacobs onderscheiden

Tijdens de officiële viering van het gouden jubileum van het Nederlands Openluchtmuseum werd door de Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen de zilveren medaille behorende bij de Orde van Oranje Nassau uitgereikt aan de heer B. Jacobs, beheerder van de depots van genoemd museum. De heer Jacobs heeft zich in de dertig jaar dat hij aan het Openluchtmuseum verbonden is — hij is de enige die van vóór het museum rijksmuseum werd in dienst is — een unieke kennis van het volkskundige materiaal in de depots eigen gemaakt, heeft aan zijn werkzaamheden een zeer bijzondere inhoud gegeven en is zodoende niet alleen de oudste — in dienstjaren — medewerker van het museum, maar tevens een door allen zeer gewaardeerde en onuitputtelijke vraagbaak geworden.

Stellig zullen vele afdelingen een excursie naar het Openluchtmuseum willen maken, om deze unieke collectie en de vele andere zaken in het prachtige park aan de Schelmseweg te bezichtigen. Wie per spoor komt vindt het museum aan het eindpunt van buslijn 3, richting Alteveer. Mogen wij afdelingen en leden er op wijzen, dat voorwerpen, betrekking hebbende op de oude imkerij waardevolle aanwinsten kunnen zijn voor het Openluchtmuseum en voor het Bijenmuseum van onze afdeling Amsterdam?

Zilveren medaille, behorende bij de Orde van Oranje Nassau, wordt uitgereikt aan de heer B. Jacobs door Z.E. Staatssecretaris Mr. Y. Scholten.

Overzicht van het interieur van het door de Vereniging „Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum” te Arnhem aan het museum geschonken bijenhuis. Voorwerpen betrekking hebbend op de oude imkerij zijn hier tentoongesteld.

Ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van het Rijksmuseum voor Volkskunde „Het Nederlands Openluchtmuseum” te Arnhem heeft de Vereniging „Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum” aan het museum een bijenhuisje aangeboden.

Koninginneteeltdag Wageningen

Een 45-tal koninginneteelers uit alle delen van het land had gevolg gegeven aan de uitnodiging voor deze dag, die in het vorige Groentje was geplaatst. De voorzitter, de heer H. J. Lohuis, begroette in het bijzonder de heer H. Kruyer, beheerder van ons bevruchtungsstation en bracht hem dank voor zijn vele en toegewijde werk voor onze koninginneteelt. De aanwezigen onderstreepten deze dank met een warm applaus.

Bij de bespreking van de resultaten over 1962 bleek, dat tal van telers, wier volkjes gedurende dezelfde periode op het eiland hebben gestaan, zeer verschillende resultaten hadden.

Nu we daarover door de uitvoerige rapporten van de telers en de in het vorige Groentje afgedrukte weerrapporten van de heer Kruyer een beter inzicht hebben gekregen, wetttigt dat de veronderstelling dat noch het weer, noch het aantal darren van invloed in geweest, doch dat de oorzaak van de verschillen moet worden gezocht bui-

selden op vaak zeer geestige wijze ervaringen uit, en we hebben op deze dag stellig allemaal veel van elkaar kunnen leren. Dat viel zó in de smaak, dat voorgesteld werd ieder jaar zo'n koninginneteeltdag te houden, volgend jaar zo mogelijk in Twente of in het Sticht.

We wisten al lang, dat er over de keuring op raskenmerken en over de waarde van die kenmerken veel verschil van inzicht bestaat. Dat bleek ook weer op deze vergadering. „De Raskoningin” heeft dit jaar al baanbrekend werk verricht, zowel wat de keuring op raskenmerken als wat de keuring op eigenschappen betreft. Er werden plannen gesmeed om op dit punt tot groter uniformiteit te komen. De vergadering bracht daarbij tot uiting, dat zij actieve medewerking van de rijksbijenteeltconsulent zeer op prijs zal stellen en zij sprak de hoop uit, dat ook onze proefbijenstand Ambrosiushoeve in dit werk een actief aandeel zal gaan nemen. Men betreurde het dat onze overheid daarvoor nog geen middelen ter beschikking heeft gesteld, zoals dat b.v. in Duitsland gebeurt. Om fouten bij de teelt te vermijden heeft de koninginneteeltcommissie inmiddels reeds besloten om alle belangrijke punten betreffende de teelt, het bevolken en behandelen van de bevruchtungskastjes en wat daar verder mee samenhangt, kort samengevat en op karton gedrukt, tegen kostprijs ter beschikking van de telers te stellen. Deze handleiding kan dan in de stal worden opgehangen, zodat men die bij het werk steeds bij de hand heeft. Om een indruk te krijgen van het benodigde aantal bestellingen deze direct aan het Bijenhuis zenden.

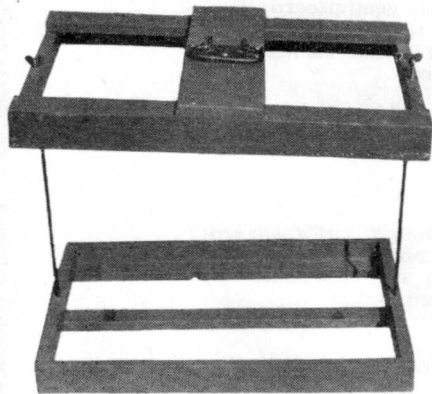
De heer van Aarst wees nogmaals met nadruk op de noodzakelijkheid om de darrerooters voor het gebruik te controleren. Een ijzerboortje van 5 mm mag er net (maar niet ruim!) doorheen gaan. Een te nauw rooster kan er toe leiden dat de koningin er niet door kan. Hij verzocht de telers deze controle direct te verrichten, nu zij al hun materiaal weer thuis hebben. Vroeger begonnen de telers meestal pas met de teelt als de volken terug waren van de voorjaarsdracht. Tegenwoordig bestaat er een streven om reeds jonge bevruchte koninginnen ter beschikking te hebben 10 dagen

na het maken van de kunstzwermen. Men breekt dan alle doppen uit en voert de jonge bevruchte koninginnen in. Om aan de wensen van deze telers tegemoet te komen was dit jaar reeds besloten het station op 15 mei open te stellen, maar door de uitzonderlijk slechte voorjaarsontwikkeling van de volken ging dat niet. Volgend jaar echter hopen we het station van 15 mei tot 15 juli open te stellen. Als regel moeten de volkjes in het vervolg op een zodanig tijdstip worden verzonden, dat ze op vrijdag vóór de middag in het bezit zijn van schipper Boersma, ligplaats Oosterhamrikkade, Groningen. De heer Kruyer kan ze dan op zijn vrije zaterdag op het bevruchtungsstation plaatsen. Dit is vooral nodig omdat het hoofdbestuur met ingang van 1963 een nieuw terrein voor het bevruchtungsstation heeft gehuurd, dat buiten het dorp ligt. De omstandigheden zijn er ideaal, maar het transport wordt niet gemakkelijker. Dus gaarne aller medewerking voor de verzending

op vrijdag van Groningen. Ook aan de kratjes werd de nodige aandacht besteed. Ter vergadering werden foto's getoond van een door de heer van Aarst, op voorbeeld van Enschedese telers, vervaardigd kratje, dat 4 kastjes kan bevatten, dat licht, solide en gemakkelijk te dragen is. Een paar van deze foto's drukken wij hierbij af.

Hiermede hebben we wel de belangrijkste punten van behandeling aangestipt. In zijn sluitingswoord sprak de heer Lohuis zeker namens alle aanwezigen, toen hij de heer van Aarst dankte voor de wijze waarop hij de punten van bespreking op deze dag heeft ingeleid.

ten de omstandigheden op het eiland. Dank zij de welwillendheid van de heer van den Berg, die één paar van zijn allerbeste volken naar het eiland bracht, waren er dit jaar overmatig veel darren aanwezig. Telers, die niet ter vergadering aanwezig waren en die toch belang stellen in de daar verstrekte gegevens, kunnen die bij het Bijenhuis aanvragen.

Na de middagpauze vertoonden we een Duitse film over de koninginneteelt. De heer van Aarst gaf daarbij een zeer deskundige toelichting. Afdelingen die deze winter deze film op een vergadering willen vertonen, worden verzocht dat direct aan het Bijenhuis te melden. De telers wis-

Een zwachtel voor het zere been van Willem

Reeds jaren krijgen mijn volken tijdens een drachtpauze en voor het vertrek naar de heide een voorraadjie witte suiker. Blijft de heidedracht wegens de weerstoestand lang uit, dan wordt enkele malen een nieuwe hoeveelheid gebracht. Het vorige jaar moest dit, voor het weer goed werd, zelfs driemaal geschieden. Het suikerraam van Willem gebruik ik echter niet, en wel om de volgende redenen.

Daar mijn stal op 4 km afstand van m'n woning is gelegen, kan ik me de luxe van het laten zwermen niet veroorloven. Ten einde dit te voorkomen, laat ik het beste volk \pm 5 mei doppen aanzetten. De oude komt met een gedeelte van het volk boven een separator. Zodra de doppen goed en wel zijn gesloten, worden de andere volken gesepareerd, waarbij een vijftal ramen gesloten breed en veel jonge bijen boven de separator komen. Deze bijen krijgen direct een gesloten dop uit het moedervolk, welke dop in een in de raat gepeuterd gaatje wordt gedrukt. Dopbeschermers worden nimmer gebruikt. Er wordt ook niet gewacht tot de doppen bijna uitlopen, doch ondanks deze met de theorie in strijd zijnde handelingen verloopt de teelt van jonge koninginnen steeds voorspoedig. Tegen 1 juni zijn in elke kast twee koninginnen aan de leg. Omdat de zomerdracht bij mij toch van weinig betekenis is, worden de volken eerst enige dagen voor de heidedracht inzet, weer verenigd. De oude koninginnen worden zoveel mogelijk weggegeven, want het moeten doden van een koningin gaat me nog steeds aan het hart.

De volken krijgen elk één broedkamer met 10 ramen breed en een schone honingkamer. Het aantal ramen breed dat niet kan worden geplaatst, zou nog (in mijn geval) met 15 worden vermeerderd, indien elke kast een suikerraam moest bevatten. De suiker wordt, doch daarom niet alleen, steeds los in de broedkamer gedeponeerd. Dit geschiedt aan de achterzijde, daar de bijen bij het uitvliegen de te dicht bij de vliegopening aanwezige suiker naar buiten waaieren. Moet op de heide de suikervoorraad worden aangevuld, dan behoeft, na verwijdering van het deksel, alleen de dekplank iets opzij te worden geschoven. De suiker kan dan aan de achterzijde tussen zijwand en raam 1 of 10 worden gestrooid. Uiteraard moet langzaam worden begonnen; de in de strooihoek aanwezige bijen kunnen dan een goed heenkomen zoeken. Het afnemen van de honingkamer, het uitnemen van het suikerraam, dit opnieuw vullen en weer plaatsen is derhalve niet nodig. Hierbij komt nog, dat de bijen met veel grotere aantallen dan bij het gebruik van een voerraam, gelijktijdig bij de suiker kunnen, hetgeen bij een lange periode van slecht weer m.i. beslist noodzakelijk is.

Bovendien leert de ervaring dat de koningin bij een groter oppervlak van de voor de bijen bereikbare suiker beter aan de leg blijft, dan bij de 69 cm² van het voerraam. Het oppervlak van een kilo op de aangegeven wijze in de broedkamer gestrooide suiker is niet zodanig, dat een gedeelte er van als voorraad wordt opgeslagen.

De drieraams kastjes voor het kweken van reserveskoninginnen worden, eveneens met succes, steeds met droge suiker bevoorrad; driekwart van de bodem wordt er mede bedekt en zonodig aangevuld.

Al doe ik het wat anders dan Willem, het principe, waarvoor nooit voldoende reclame kan worden gemaakt, is volkomen gelijk. Mijn advies aan hem is derhalve: Willem, frappez, frappez toujours, doch vergeet daarbij niet, dat elke (oude) iemker zijn eigen methode natuurlijk het beste vindt, hetgeen (deze betweterij) ook één van van de vele aantrekkelijkheden van onze liefhebberij is.

Het zere been van Willem, waarop dr. Sachs ten onrechte een pleister plakte, want een pleister behoort immers op een wonde, is, zoals met een zere been moet geschieden, thans — naar ik aanneem — behoorlijk gewachteld.

Zwolle

G.

Geachte Collega Willem,
Willem schrijft een leuk verhaal van vloeibaar en van droog.
We lezen dat graag allemaal,
want sterven zit ons hoog.

U spreekt van weinig commentaar.
Dat is niet leuk en goed;
mag ik dan met een enkel woord
eens zeggen hoe het moet?

Een compromis is veelal wel
een mooie middenweg.
Ook hier is dat in dit geval
geloof me wat ik zeg.

Ook wordt wel eens geadviseerd
doe water bij de wijn;
doe dit ook bij de suiker en het zal
U welgevallig zijn.

Maak suiker tot een mortel
zo de metselaar dat doet.
De bijen en de bijenboer
varen dan beiden goed.

De tijd die geld kost wordt gespaard;
van roverij geen nood
en 't mooiste nog van allemaal:
een kleine bij wordt groot.

G. MEIJER, Babberich.

Droge suikervoeding

Bij voorbaat excuus! Excuus voor het feit dat ik nog maar steeds geen aanvaardbaar verband heb kunnen leggen tussen „het zere been van de heer Willem” (vorig maandschrift bldz. 134) en de droge suikervoeding.

Ik gevoel natuurlijk dat dit geheel moet worden aangemerkt als een ernstige tekortkoming mijnerzijds; daarom vroeg ik bij voorbaat om excuus! Dit onbegrip zou eigenlijk tot gevolg moeten hebben dat ik mij van iedere reactie in deze zou moeten onthouden; maar het onderwerp zelf echter is van belang, waarom ik over de voeding met droge suiker iets moge opmerken. (Het (mooie) zere been van de heer Willem blijft verder onbesproken).

Het artikel vermeldt dat de propaganda, in ons maandschrift gemaakt voor het voerraam met droge suiker, weinig commentaar heeft opgeleverd. Ik moge erop attenderen dat ik reeds in ons maandschrift no. 12, van december 1955,

in een artikel „Praktijk-Problemen”, blz. 148, de grote voordelen van een bak met droge suiker in de bijenwoning naar voren bracht. Dit was een conclusie na jarenlange ervaringen, met een groot aantal volken. Ook op dit artikel, geachte heer Willem, werd niet gereageerd. Wel echter wordt in onze inkerskringen dit probate middel van voeding met goede ervaringen, reeds jaren toegepast. Met alle eerbied voor hetgeen Dr. Sachs in 5 punten heeft neergelegd om de waarde van het gebruik van droge suikervoeding samen te vatten, meen ik toch dat een zeer belangrijk facet in deze opsomming is vergeten. In deze samenvatting had m.i. tevens onder de aandacht gebracht kunnen worden dat droge suiker hygroskopisch is; vochtaantrekkend. En dit is een detail dat een belangrijke rol speelt in deze gehele materie.

Een droge suikerbak helpt dus mede aan het drooghouden van het bijeninterieur. Het bevordert daardoor dus ook de warmtegraad van de woning. Maar ook: een volk, dat dringend voor nodig heeft, gaat vaak, nadat een bak met droge suiker is ingehangen, in het eerste stadium de suiker buiten de woning slepen. Grote aantallen suikerkristallen ziet men dan voor de kast. Eerst wanneer de bak enige tijd in de woning hangt (de suiker vocht opgenomen heeft?) dan is deze verkwisterij afgelopen. Proeven wezen uit dat voeding door middel van een bak droge suiker aan een armtierig volk eerst zin heeft als van tevoren een weinig water op de droge suiker wordt gegoten en deze bak binnen het directe bereik van de tros wordt gehangen.

In het artikel wordt een slechte ervaring besproken van een inker, die met zijn volken op het fruit stond. Ook ik heb een slechte (leerzame) ervaring opgedaan, ook met het voerraam met droge suiker, óók op het fruit. Het was lange tijd slecht weer geweest en van een korte periode met iets betere weersgesteldheid trachtte ik gebruik te maken om de suikerbak, die in de onderbak, onder het rooster, in de volken hing, te vervangen door een volle bak, die ik thuis

reeds had gevuld; een handeling die op deze wijze van werken, slechts enkele minuten tijd vraagt per volk. Toen ik echter zes volken had voorzien — ze hadden het broodnodig — begon het te regenen. Ik heb toen in de drie overige volken de volle suikerbak maar haastig in de bovenbak gehangen, boven het rooster. Toen ik de volken naderhand controleerde, waren deze drie volken op een paar bijen na dood; ze hadden de suiker niet aangeroerd; ze brachten de suiker niet van boven, door het rooster, naar beneden. De zes, die de volle suikerbak beneden, in de broedkamer hadden ontvangen, waren in goede conditie en hadden wel degelijk aan de suiker gesnoept. Na deze bevindingen gaf ik dan ook de raad: suikerbak in de broedkamer hangen. In ons laatste groentje bldz. 126, wordt geadviseerd om op 7 à 8 ramen te overwinteren. Ik moge aan dit advies toevoegen: vervang, om op 8 ramen te overwinteren, de buitenste ramen door 2 suikerbakken met droge suiker. Bij het inwinteren met suikerstroop hangt men een scheidingsplankje op de plaats van deze ramen (of draai de suikerbak met de toegangsspleet om, zodat deze spleet aan de buitenkant van de kast komt). Na het afvoeren met suikerstroop de gevulde bakken inhangen. Het vocht helpt het de woning uithouden, de warmte bevorderen en wanneer de bijen in het vroege voorjaar wat losser in de tros gaan zitten, gaan ze direct aan de consumptie, wanneer ze daaraan behoefte hebben. In het voorjaar nooit een dood volk van honger of door een verkeerde zit en het is een lust om de ontwikkeling van deze volken te zien. Ik hoop ernstig dat na bovenstaande uiteenzettingen de pijnlijkheid uit het (mooie) zere been van de heer Willem zal zijn verdwenen. Mocht, onverhoopt, nog een gevoelig plekje zijn overgebleven, dan hier dé remedie, heer Willem: honing op smeren; lekkere **heidehoning**; anno 1962! Gegarandeerd resultaat: het zertje radicaal weg; het beentje nóg mooier!

Scheveningen.

P. W. TAVENIER.

Extra suikerlevering

In verband met de slechte weersomstandigheden heeft het hoofdbestuur een extra suikerlevering van 4 kg gevraagd en gekregen.

De leden, die hiervan gebruik willen maken, dienen zich direct in verbinding te stellen met hun afdelingsbestuur, dat reeds per circulaire de nodige aanwijzingen ontvangen heeft. Alleen de leden die zich op deze wijze melden, krijgen een suikerkaart.

Verspreide leden die van deze levering gebruik willen maken, wenden zich rechtstreeks tot het Bijenhuis.

Na 25 oktober mag geen suiker meer afgeleverd worden.

Stichting Proefbijenstand „Ambrosiushoeve” vraagt ten behoeve van de bestrijding der mijtziekte in Zuid-Limburg en het zuidelijk gedeelte van Noordbrabant

2 ASSISTENTEN

Vereisten: grondige kennis der bijenteelt.

Tuinbouwvakonderwijzers genieten voorkeur.

Salaris volgens rijksregeling met opname in pensioenfonds. Sollicitaties te richten aan de Directeur der stichting, Bredaseweg 304, Tilburg.

De Feeka Handelonderneming te Bunnik vraagt te koop

ALLE SOORTEN NED. HONING

in elke hoeveelheid (ook raathoning) tegen hoge prijzen en contante betaling.

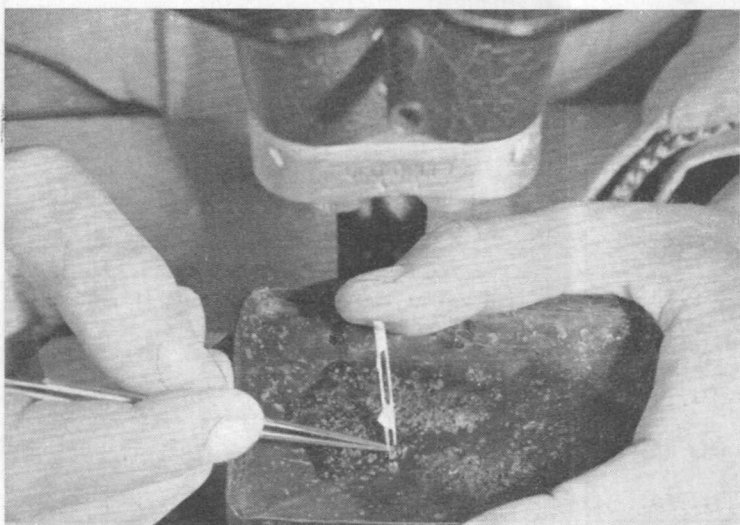
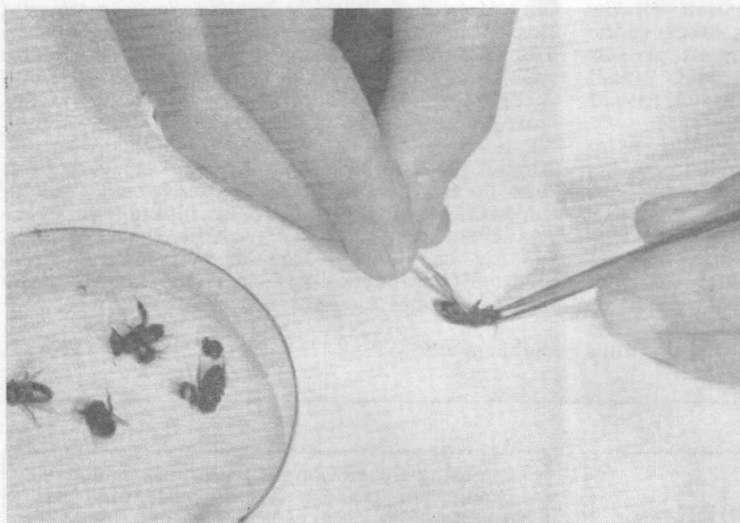
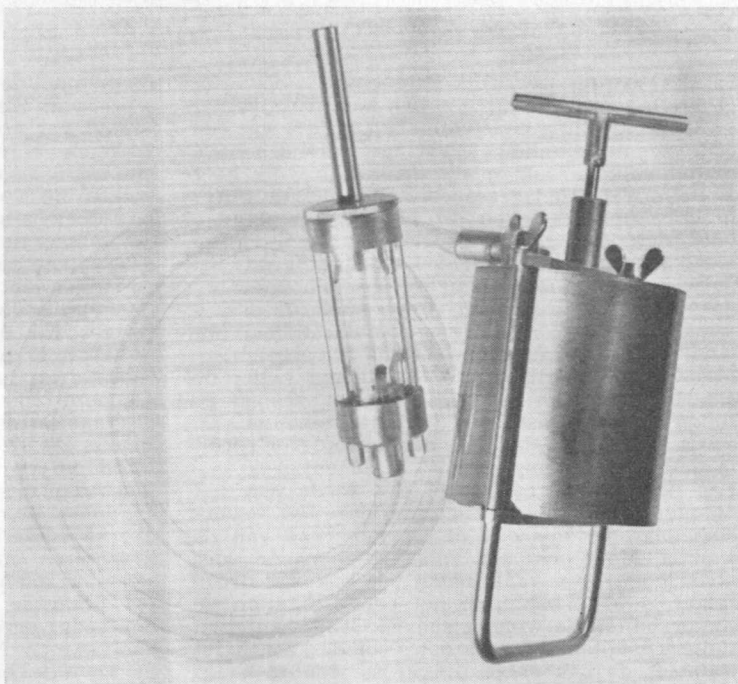
Fust wordt franco toegezonden.

TELEFOON 0 3405—305.

Mijtziekte (Acariose)

DOOR IR. J. MOMMERS

Het monsternemen gebeurt door de bijen met een soort koningin-nenvangapparaat op te zuigen. Dit gaat het gemakkelijkst en het snelst aan het vliegpat. Bij slecht weer moeten de kasten geopend worden om van boven wat bijen op te zuigen. Dit met de mond opzuigen is een vrij onaangenaam werk. Vooral als dit een paar maanden lang dagelijks moet gebeuren heeft het grote nadelen. Reeds lang is daarom gezocht naar een apparaat, dat een voldoende zuigkracht had om de monsters te verzamelen. Door de Landbouwfysisch-technische dienst te Wageningen is nu een dergelijk

apparaat ontwikkeld (zie afbeelding 1). Helaas is het te kostbaar om er een groot aantal van aan te schaffen. De ervaring heeft geleerd dat het voortreffelijk werkt.

Het onderzoek van de bijen gebeurt onder een binoculaire prepareermicroscop. Eerst wordt met een pincet de kop en het eerste paar poten verwijderd (afb. 2). De bij wordt dan met de rugzijde naar beneden door middel van een speld onder de microscoop op een kurk- of wasplaatje bevestigd, zodat de door het verwijderen van de kop ontstane opening juist in het gezichtsveld van de microscoop komt. Daarna wordt nog een ring van het borststuk met een pincet verwijderd (afb. 3). Het eerste paar luchtbuizen van het borststuk zijn dan in hun geheel zichtbaar (afb. 4). Het verdient aanbeveling dubbele spelden te gebruiken bij het opprikken, omdat anders de bij bij het verwijderen van de ring van het borststuk makkelijk rondraait.

Het op de juiste wijze plaatsen van de bij in het gezichtsveld van de microscoop kost vrij veel

Van boven naar beneden:

Afb. 1. Zuigapparaat voor het nemen van bijenmonsters.

Afb. 2. De bijen worden aan een speld geprikt. De kop en het eerste paar poten wordt verwijderd.

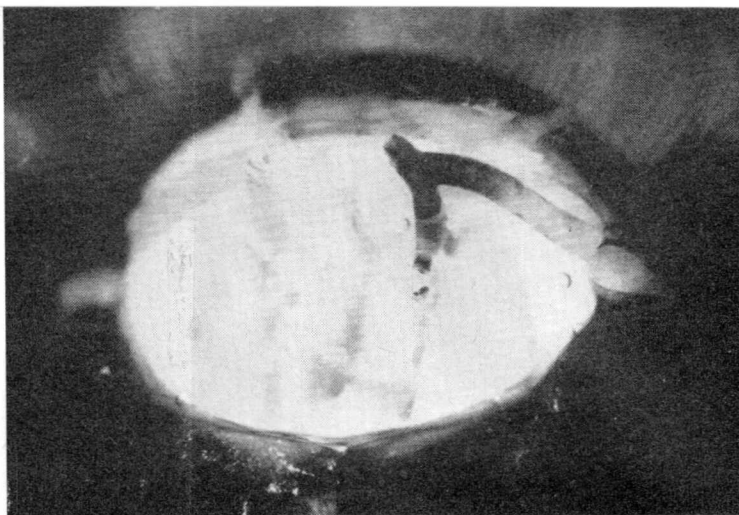
Afb. 3. Onder de microscoop wordt nog een chitinerings weggenomen.

tijd. Daarom hebben we een apparaat ontworpen, waardoor automatisch de bijen in het gezichtsveld van de microscoop gebracht worden. Van mecano-onderdelen is een „wagentje” geconstrueerd, dat op rails van een speelgoedtreintje loopt (zie afbeelding 7). Op dit wagentje loopt een strook zachtboard, waarin gemakkelijk de bijen vastgeprikt kunnen worden. Door de bijen alle op een bepaalde lijn op het board te prikken, komen ze vanzelf in het gezichtsveld van de microscoop als het wagentje er onder door gereden wordt. Gebleken is dat deze wijze van werken de tijd, benodigd voor het onderzoek, aanzienlijk bekort.

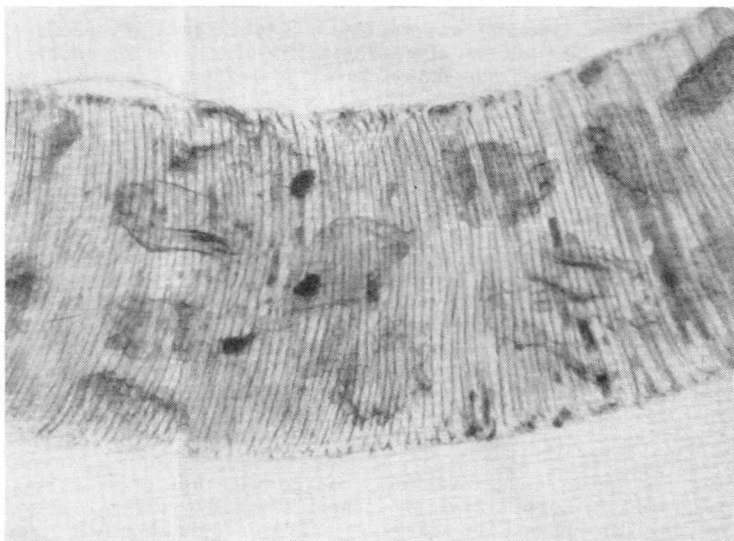
De luchtbuizen van gezonde bijen zijn witachtig doorschijnend. Als de tracheeën mijten bevatten komen er donkerbruine tot zwarte verkleuringen in. Wordt zo'n luchtbuis nu met een pincet op een objectglaasje gebracht en onder een gewone microscoop bij sterkere vergroting bekeken, dan zien we daarin duidelijk de mijten zitten (afb. 5). Door het uitoefenen van enige druk komen de mijten wel naar buiten. Bij nog sterkere vergroting kunnen deze mijten tot in details worden bestudeerd (afb. 6). Het constateren van mijtziekte onder de microscoop levert dus geen bijzondere moeilijkheden op, al is het dan uiteraard een tijdrovend werk.

De grootste moeilijkheid zit echter hierin, dat, als geen aangetaste luchtbuizen worden gevonden, het nog niet zeker is dat het volk, waaruit de bijen afkomstig zijn, geheel gezond is. Door toepassing van waarschijnlijkheidsrekening is te bepalen, hoeveel kans er is dat een ziekte wordt geconstateerd als in een bepaald volk een zeker besmettingspercentage aanwezig is en een monster wordt onderzocht. De zekerheid wordt natuurlijk groter als het aantal onderzochte bijen groter wordt. De grootte van het te onderzoeken monster heeft echter grenzen. De tijd voor het onderzoek benodigd mag niet al te lang worden en het monster mag niet zo groot zijn, dat het volk daarvan schade zou ondervinden. Vroeger werden per monster 30 bijen onderzocht. Thans onderzoeken we per monster 50 bijen. Linder (1949) geeft in een tabel de te verwachten zekerheid aan.

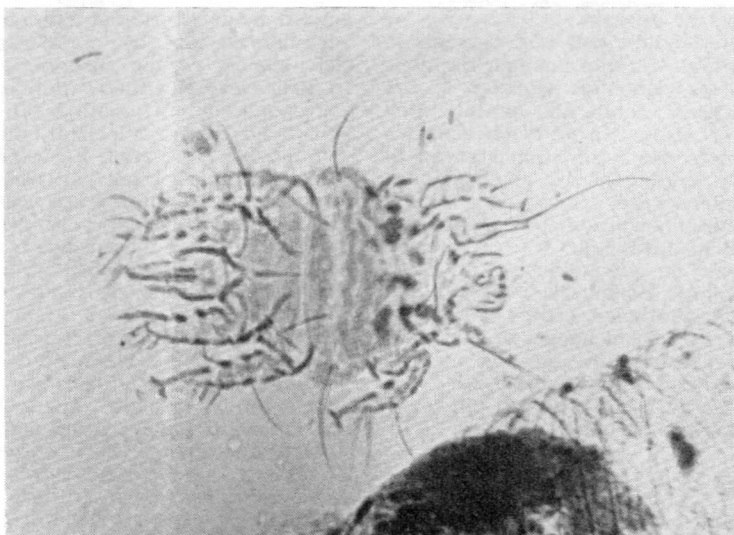
Bij een besmettingspercentage van 5 in een volk heeft men bij onderzoek van 31 bijen 80% kans, dat de ziekte gevonden

Afb. 4. Nu zijn duidelijk de luchtbuizen te zien. Rechts: donker verkleurd: ernstige aantasting. Links begin van aantasting.

Afb. 5. Aangetaste luchtbuis sterker vergroot. Door de wand zijn vele mijten zichtbaar.

Afb. 6. Volwassen mijt (ware grootte $\pm 0,20$ mm).

Afb. 7. Van meccano onderdelen is een „wagentje” geconstrueerd, dat op rails van een speelgoedtreintje loopt. De onderzoektijd is hierdoor vele malen korter geworden.

wordt, als 58 bijen worden onderzocht echter 95% kans en bij 89 bijen 99% kans. Naarmate de besmetting van het volk toeneemt, wordt de kans op het vinden van de ziekte groter. Zo moet men bij een besmetting van 10% van de bijen in een volk 15 bijen onderzoeken voor een zekerheid van 80%, 28 bijen voor een zekerheid van 95% en 44 bijen voor een zekerheid van 99%. Bij 20% besmetting worden deze aantallen resp. 7, 13 en 21.

Door de langzame uitbreiding in het volk in begin van de besmetting kan het ook bij onderzoek van een behoorlijk groot monster bijen dus nog wel eens gebeuren, dat de ziekte enige tijd aanwezig is, voordat ze wordt ontdekt.

Het maakt ook nog verschil in welke tijd van het jaar de monsters genomen worden. In de winter daalt het aantal bijen met mijten in de tracheeën, immers besmette bijen sterven af en in die tijd zijn er geen jonge bijen, die inwendig besmet kunnen worden. (De ziekte kan zich natuurlijk wel uitbreiden aan de vleugelbasis van oude bijen). Volgens een grafiek van Morgenthaler (1944) is de besmetting het hoogst in de maanden maart tot en met mei en september en oktober. Dit zijn dus de beste perioden om monsters te nemen.

De bestrijding

Het is vanzelfsprekend dat al spoedig na het ontdekken van de oorzaak van de ziekte werd

gezocht naar geneesmiddelen. Reeds in 1927 werd door Frow een middel gepropageerd, dat jarenlang in gebruik is gebleven. Het bestaat uit 2 delen nitrobenzol, 2 delen benzine en 1 deel safrol. Men laat een kleine hoeveelheid van dit middel in het volk verdampen. Er zijn verschillende bezwaren aan verbonden: Het mag alleen gebruikt worden als geen broed in het volk aanwezig is. Het broed verdraagt een behandeling niet. Het middel verdooft ook de bijen min of meer, zodat heel makkelijk roverij optreedt (waardoor ziekte zich verspreidt). Bovendien is het zeer brandgevaarlijk. Het Frow'se middel is vele jaren in o.a. Engeland en Zwitserland toegepast, maar heeft niet kunnen verhinderen, dat de mijtziekte zich steeds verder uitbreidde. In 1929 werd een nieuw middel gepropageerd nl. methyl-salicylaat. Dit is een vloeistof, die gemakkelijk verdampt. Ze werd in een flesje, voorzien van watten, om de verdamping nog wat te versterken, in het volk geplaatst. Het kan gedurende de gehele winter in het volk blijven zonder schade aan de bijen te veroorzaken. André en Béhue (1946) onderzochten dit middel en kwamen tot de conclusie dat het wel een „Acarifuge” was, maar geen „Acaricide”, dus wel een middel dat mijten verjaagt, maar ze niet doodt. Ofschoon de toepassing minder risico's voor de bijen oplevert, is dit middel nooit zo populair geworden als dat van Frow. Later zijn nog verschillende andere middelen

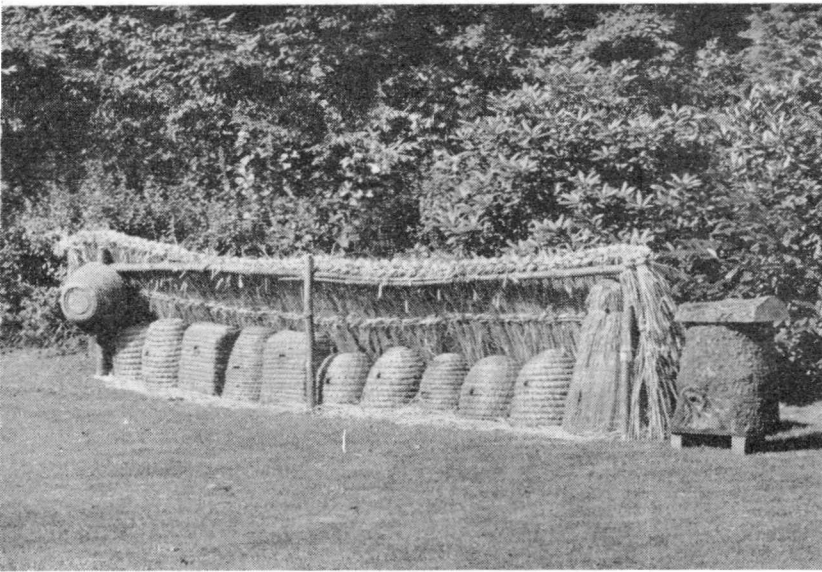
in de handel gebracht, b.v. Acarmors, dat langzaam zwaveldioxyd afscheidt, Mito A 2 en Delacan, waarvan de samenstelling niet bekend gemaakt werd. Om minder schade aan de bijenvolken te veroorzaken werd door Hirschfelder (1952) één bestanddeel van het Frow'se middel: mosterdolie alleen gebruikt.

Prof. Koch (1952) uit Leuven bracht een nieuw middel naar voren, genaamd P.K. Kort daarna kwam uit Zwitserland het middel Folbex. Scheikundig zijn deze beide middelen nauw verwant. Ze werden tevoren al gebruikt in de tuinbouw om spintmijten te bestrijden. Deze middelen zijn geheel onschadelijk voor de bijen. Oorspronkelijk vijf maal met een week tussenruimte toe te passen. Later werd voor P.K. evenals voor Folbex een achtmalige toepassing voorgeschreven. Het zeer intensief toepassen van deze middelen heeft het aantal mijtziektegevallen in Zwitserland wel doen verminderen (Schneider 1959). Uitgeroeid is de ziekte zeker nog niet. De reden hiervoor kan zijn dat de ziekte in de behandelde volken door onbekende oorzaken niet geheel verdwijnt. De kast kan hierbij een rol spelen. In moerlose volken blijven de bijen langer leven en worden de mijten in verstopte tracheeën niet alle gedood. Vooral echter wordt het niet volledig toepassen door de imkers als oorzaak voor het weer optreden van mijtziekte in behandelde volken genoemd.

Feiling toonde op het internationale Congres te Madrid in 1961 aan de hand van verspreidingskaarten aan dat niettegenstaande een intensieve behandeling met Folbex de mijtziekte in het Rijnland zeer snel naar het noorden is opgerukt.

Volledigheidshalve zij nog vermeld dat men ook getracht heeft de mijtziekte te bestrijden, uitgaande van het feit dat alleen jonge bijen besmet kunnen worden en uitlopend broed altijd gezond is. Door bepaalde ingrepen kan men de jonge bijen van de oude scheiden, terwijl het verzegelde broed in gezonde volken kan worden uitgebreed. Deze methode eist zeer veel arbeid en het verlies van de oude bijen is voor de opbrengst funest. In Luxemburg en Duitsland heeft men pogingen met deze methode ondernomen, naar verluidt met succes, maar verder dan enkele pogingen is men niet gegaan.

(wordt vervolgd)

De bezoekers van de Imkersdag te Ede herkennen stellig dit zeer rustieke beeld van een korvenstalletje, dat veler bewondering wekte. Ook de „Klotzbeute” daarnaast trok veel belangstelling.

AFDELINGSBERICHTEN

KRING „GRAAFSCHAP-LIJMERS”

Bezoek aan het Bijeninstituut te Münster (Did.)

Op zaterdag, 18 augustus jl., namen 52 personen uit de Kring „Graafschap-Lijmers” deel aan een reis naar Münster (Did.) voor het bezoeken van de „Lehr- und Versuchsanstalt für Bienenzucht Westfalen-Lippe”. De reis werd georganiseerd door het bestuur van genoemde Kring en stond onder leiding van het hoofdbestuur, de heer G. J. A. Meyer te Babberich.

Aan dit bijeninstituut werken in totaal vier personen onder leiding van het echtpaar Schulze-Everding. Men verricht werkzaamheden zowel op wetenschappelijk als op praktisch gebied. De kosten van dit instituut werden grotendeels gepuit uit een rijkssubsidie groot DM 40.000 per jaar en voor het overige deel uit opbrengsten van contributies, koninginnen- en honingverkoop. In de grote collegezaal, waar de aanwezigen door de heer Schulze werden begroet, besprak hij als eerste onderwerp: het voorkomen en bestrijden van enkele gevreesde bijenziekten, zoals Nosema, mijtziekte en boosaardig vuilbroed.

Het allerbeste middel tegen Nosema noemde spreker het zgn. „Fumidil-B”, hetwelk de bijen in poedervorm door het voer kan worden toegediend. Spreker adviseerde nog met klem de vaak zeer kleine volkjes in bevruchtungskastjes hiermede te behandelen.

In de tweede plaats besprak de heer Schulze het bestrijden van de mijtziekte en noemde in dit verband de zgn. „Folbex”-rookstrips, welke hij in alle opzichten kan aanbevelen. Tenslotte werd nog aandacht geschonken aan een boosaardig vuilbroed, waarvoor zgn. „Sulfathiazol”-tabletten werd aanbevolen. Men heeft met de hierboven besproken genees- en bestrijdingsmiddelen de laatste tijd bijzonder goede resultaten verkregen.

Hierna kreeg men gelegenheid het bijeninstituut te bezichtigen, hetwelk bestaat uit: laboratorium in twee gedeelten, opslagplaats voor beproefde kasten en andere bijenbenodigdheden, timmerwerk-

plaats, slingeruimte, imkerswerkplaats, kantoor- en archiefuimte en een bijentuin.

Alles is erop gericht de bestaande Carnica-bij te veredelen en te propagieren. Voor het bevruchten van moeren zijn 3 bevruchtungsstations ingericht, te weten: één elland- en twee land-stations. Na bezichtiging van het instituut werd naar het land-bevruchtungsstation „Davert” gereden bij de plaats Amelsbüren, op ongeveer 15 km afstand van het instituut. Op deze plaats werden wij ontvangen door de toezichhoudend imker, die ons zijn ervaringen over het laatste seizoen vertelde. Deze zomer waren er 250 jonge moeren gebracht, waarvan hij het aantal bevruchte koninginnen schatte op 70% (max.). Het station was over een afstand van 3 km gegarandeerd darrenvrij. Tevens werd ons op dit station het „Duitse Standaard Bevruchtungskastje” getoond, zoals dit in geheel West-Duitsland zal worden gebruikt. Dit kastje heeft in praktische en economische zin zoveel effect dat de Duitse regering uitsluitend deze kastjes propageert en bij het aanschaffen hiervan een subsidie verstrekt van 60% !

Nadat door de heer Meyer een woord van dank was uitgesproken over de gastvrijheid ons bewezen, werd de terugreis aanvaard en alle deelnemers zullen ongetwijfeld aan deze dag de prettigste herinneringen bewaren.

St. B. SIEBELINK

AFD. UGCHELEN

Op 21 juli hield de heer A. T. van den Brink te Renkum een excursie, om de resultaten en voordelen van zijn methode te tonen.

1. Er werden korven getoond, die bestemd waren voor de bijenmarkt te Renkum, en die aan de eisen moesten voldoen.

2. We kregen een korf te zien, waar de oude moer af was en waaraan de tweede zwerm weer teruggegeven was.

3. We zagen een kast waar de oude moer nog op zat, om te bewijzen welke voordelen de gesorteerde raten geven.

4. Er werden kastjes getoond met jonge moeren, waarvan de raten zonder darrencellen uitgebouwd waren.

5. We kregen een kast te zien met

jonge moer, waar de veger weer aan toegevoegd was. Deze kast was bestemd voor de markt.

Het was een geslaagde dag en we gingen allemaal om 6 uur 's avonds tevreden en voldaan naar huis.

A. v. P., secretaris

AFD. ELBURG

Op 14 juli 1962 overleed de heer

GART VELDkamp HZN.,

een dergenen die in 1917 de afdeling Elburg en Omstreken stichtte. Vele jaren bleef hij actief lid van het bestuur.

Als de bijen zocht hij in de donkere kamer naar de geheimen van de fotografie, die hem ook reeds jong boeide, en vond in beide liefhebberijen afleiding in zijn werkzame en moeilijke leven.

Wij verliezen in deze rustige mens een trouw lid.

AFD. ELBURG

AFD. EIBERGEN

Op 29 augustus ontvingen wij bericht van het overlijden van ons erelid, de heer

H. WEEKHOUT

in de ouderdom van ruim 89 jaren. Hij was nog een imker van de oude stempel, met een open oog voor de nieuwe tijd. De laatste jaren kon hij door zijn gezondheidstoestand niets meer aan zijn bijen doen. Met zijn heengaan is weer een van de oude garde weg.

Moge het voor de familie een troost zijn, dat hij op een welbesteed leven mocht terugzien.

Wij zullen hem steeds gedenken.

HET BESTUUR

AFD. BERGUM

De afd. Bergum en Omstreken leed een gevoelig verlies door het overlijden van haar bestuurslid

BEREND APOL

in de leeftijd van 70 jaar.
Mogen de nagelaten betrekkingen de steun en troost ontvangen om dit zware verlies te dragen.

W. DE VRIES, secr.

OOGST EN DRACHT

PATERSWOLDE, 18 september 1962 — We zijn vanmiddag naar de bijen geweest. De heide was uitgebloeid en de honingkamers waren leeg. Een volledige mislukking: er zijn te veel slechte dagen geweest tijdens de heidebloei. Af en toe was het anderhalve dag zomer, maar dan volgden prompt enkele herfstdagen óf met regen, óf met wind, óf met een veel te lage temperatuur, soms met alle drie tegelijk.

We kunnen gerust zeggen: 1962 is een mislukt bijenjaar geweest. Het koolzaad was vrij goed, héél goed zelfs voor sommigen, maar daarna is het één brok misère geweest. Slecht bevruchte moeren, moerloze volken, voeren en geen honing, dat was het van juni tot oktober.

A. S. PLANTING

AMSTERDAM, 12 september 1962 — Koud, zeldzaam koud, stormachtige winden. Bij al deze depressieve berichten vanuit De Bilt, kunt u van mij geen opwekkende oogst en dracht verwachten. Het veld ingezaaide koolzaad was dit jaar zo ongunstig gelegen, dat wij deze vrij zekere drachtbron moesten overslaan. Onze andere drachtplant „klaver” verdwijnt door vakkundige bemesting meer en meer uit de weilanden. Op de enkele dagen dat het hemellichaam 'zon' in staat was door de wolkenpartijen heen te priemen, konden de immen nog juist enige pollen verzamelen. Het was

echter te weinig. Vele koninginnen stopten het eierleggen en midden juli kon men qua broedstand spreken van aardige oktobervolken. Met behulp van de voerfles zijn de moertjes toch nog aan de gang gebracht, maar over het algemeen zijn de volken zwak.

Wonderbaarlijk kunnen we spreken van een vrij geslaagde koninginneteelt. De zeeaster, waarvan de volken vorig jaar met volle honingkamers terugkwamen, is verdwenen. Een te lage grondwaterstand en een kudde schapen hebben radicaal werk verricht. Het praktische bijenseizoen is afgelopen, het theoretische treedt aan. 1962 gaf geen honing, maar wel een grote dosis voldoening, want wij mochten getuige zijn van de moeizame opbloei van onze immen in de verstreken winterse zomermaanden.

J. A. ZOET

SOEST, 17 september 1962 — Van de achterhand vernam ik, dat het ledental onzer vereniging weer een stijgende lijn vertoont. Dit stemt mij tot voldoening. Zou echter de bijenteelt enige jaren meemaken als 1962, dan betwijfel ik of het ledental zou toenemen. Hier in Soest is door de inkers totaal geen honing gewonnen, behoudens dan op het koolzaad in de Flevopolder. Het fruit heeft geen overschot gegeven en de volken kwamen niet terug zoals men gewend is. De bevruchting van de jonge koninginnen was hier matig, bij sommige inkers slecht, als gevolg van het slechte weer. De linde heeft niets gegeven. Voor de heidedracht is gereisd naar Stroe en Garderen. De bloei der heide was 14 dagen later dan normaal. Behoudens kleine plekken was de heide overal bruin en gaf inplaats van geur en een purperen kleur een troosteloos aanzien. De ongeveer 80 volken zijn 22 augustus naar de heide gebracht en 14 september weer naar Soest gehaald. Er waren enige dode volken bij. De rest der volken was zeer klein en had 2 à 3 rammen broed. Geen der volken kon honing worden afgemenen. De heidehoning zal dit jaar wel goed in de prijs komen!

G. H. GRIJZE

EGMOND-BINNEN — Na de laatste mededeling in Oogst en Dracht, waarin nog een klein beetje een optimistisch geluid viel te beluisteren, moeten we nu toch mededelen, dat er van dat optimisme niets is overgebleven. Hier aan de kust in Noord-Kennemerland zijn zeer weinig vlieggedagen geweest sinds ongeveer 18 juni en slechts één of hoogstens twee dagen, waarop er mogelijkheid was voor de bevruchting van koninginnen. Er zullen dan ook wel verscheidene onbevruchte jonge koninginnen in de kasten achterblijven. Van een honingoverschot, op welke drachtplanten dan ook, is in het totaal geen sprake. Een treurige zomer, uitgezonderd enige weken in begin juni, waarvan nog wat kon worden gehaald.

A. H. v. d. BERG

NIJMEGEN, 18 september 1962 — De laatste maand van ons bijenseizoen heeft zich ook gekenmerkt door veel slecht weer. Zodoende is er ook van onze verwachting van de heide niets terecht gekomen. Veel leden misten de moed om de volken naar de heide te brengen wegens de onzekere vooruitzichten. Degenen die nog een behoorlijk plekje ontdekten hadden en ze daarheen brachten zijn teleurgesteld teruggekomen. De bloempjes hadden blijkbaar niet de nodige hoeveelheid nectar en stuifmeel. Met de volken die thuis bleven is het niet veel beter gesteld. Door de vele regen en koude dagen brachten de bloemen in de stadstuinjes ook niet veel op. Er moet zelfs nog suiker bijgevoerd worden. Zo zit er heden in de volken nog wel wat verzgeld broed, maar weinig eitjes en larven. Zo zijn we dan aan het einde van ons bijenseizoen 1962 gekomen, waarin alle drachten verre beneden de verwachtingen bleven. Voor zeer velen was het wel het slechtste bijenjaar, dat we ooit hadden. Maar we imkeren verder. Met onverminderde zorg gaan we weer in winteren en hopen op een beter bijenjaar in 1963.

J. I. v. CRUIJNINGEN

BIJENMARKTEN

Honing-, was- en bijenmarkt te Eerbeek: Zaterdag, 6 oktober.

WIJ KOPEN ALLE SOORTEN HONING

Betaling contant
Fust beschikbaar
Opgave van hoeveelheid
met monster aan:

BIJENHUIS WAGENINGEN

Telefoon 08370 - 2863

Wij zijn weer kopers van ieder kwantum

Ruwe Heide- en Heideslengerhoning

Ook uw zomerhoning zullen wij gaarne kopen. Emballage schikbaar. Betaling contant.

Heeft u geen honing

voor wederverkoop, dan kunt u bij ons wel terecht. Vraag dan even onze honingprijslijst aan.

Bijenstand

H. T. van DAM & Zn.

JUBBEGA (Fr.) - TEL. 05165 - 382

SPEURBIJTJES

Zuid-Slavië is een arm land Een imker in dat land zou graag kunststraat gebruiken, maar in zijn omgeving is dat een onbekend artikel. Wie helpt hem aan een **Rietsche pers**? Brieven aan R. P. Groenveld, Bijenhuis, Wageningen.

WEEST ZUINIG OP UW WAS. H. H. Imkers, nu de honing-oogst is mislukt, maakt nu geld voor uw was. Bij vele afdelingen komen wij de was en hetgeen wat u verder aan te bieden heeft, zelf afhalen. In overleg met de secretaris komen wij dan op één bepaald punt uw was en honing ontvangen à **contant**. Liefst gecombineerd met naburige afdelingen. Voor zomerhoning betalen wij een hoge prijs. Op afspraak brengen wij kunststraat en inkers-artikelen mede. **Het bespaart de inkers hoge vrachtkosten.** Hoogachtend, W. v. 't Land, Honingzemerij, tel. 2607, Barneveld.

TE KOOP: prima bijenvolken op zes rammen, in Simplexkasten en in korven. Adres van ouds bekend. H. Brulleman, Zandpad 42 a, Breukelen, tel. 0 3462-303.

TE KOOP: gebruikte Simplexkasten, dubbel- en enkelwandig; gebruikte korven, raampjes, roosters, uitgeb. rammen, zesaams kastjes, nieuw f 5,— bijenkappen, enz. H. Brulleman, Zandpad 42 a, Breukelen, tel. 0 3462-303.

TE KOOP: heidehoning f 3,75 per kg; **klaverhoning** f 2,20 per kg; **lindehoning** f 2,35 per kg. H. Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen, tel. 0 3462-303.

GEVRAAGD: bijenvolken, in korven en kasten. Betaling contant. H. Brulleman, Zandpad 42 a, Breukelen, tel. 0 3462-303.

TE KOOP GEVRAAGD: boekweit- en koolzaadhoning, met prijsopgave. Imker Diercks, Prof. Molkenboerstraat 32, Nijmegen.

VOOR WIE MAG IK BIJENKORVEN MAKEN? Onverschillig welke vorm of maat? Ze worden met riet gevlochten. R. v. d. Hoorn, Heidelaan 20, Ermelo.

TE KOOP tegen elk aannemelijk bod: **1 honingslenger**; 1 bijenhuisje (v. Dam); 1 observatiekast; broedkamers Simplex; honingkamers; raampjes, enz. Alles in één keer. Jansen, IJlsterkade 118, Sneek.

W. v. 't Land - Koopt à contant - Tegen de hoogste prijzen: **ruwe was en ruwe honing**, tevens verkrijgbaar alle inkers-artikelen. Honingzemerij, tel. 2607, Barneveld.